

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

את חומש דברים אמר משה רבינו – "מפי עצמו",
ובכל זאת כולו "תורת הוי". כדי להכנס לארץ ישראל,
צריך ללמוד את סוד הפנמת התורה – זהו סוד תורת ארץ ישראל,
שהיא היא תורת התשובה ותורת הגאולה

[מתוך השיעור "משה מפי עצמו"]

פרשת דברים תש"פ

אי אפשר להגיע לבית הכנסת? הרשם לקבלת נפלאות בדוא"ל: itiel@pnimi.org.il

דברים ה'תש"פ

פרקי אבות 33
נח ונקי
על עבודת הנקיות והנחות
בעיני ה' ובעיני אדם

הסיפור החסידי 34
החזרה מלובלין
דחיקת הקץ של בעל היילולא
של ט' באב

מענות ותשובות 36
תשובת הרב לשואלים
איך בוחרים עבודה
והיחס לטיפול פסיכולוגי

פאזור ט'לצ'סיס 37
הרופא המומחה
רזי ילמד אותנו על דרכו המיוחדת
של אהרן הכהן בהשכנת שלום

"מפי עצמו" 04
נקודה מעובדת
בין נבואה לרוה"ק,
בין דור המדבר לדור הנכנסים לארץ
ובין ארבעה חומשים לחומש דברים

"משה מפי עצמו" 05
פתיחה לחומש דברים
החידוש שבחומש דברים ש"משה מפי
עצמו אמרן" [ראו בהקדמה בהרחבה]

"איכה אשא" 28
שפת אמת לפרשת דברים
ההתדרדרות שבשלשת פסוקי "איכה"
ותיקונה

הניגון החסידי 29
ניגון מספר 453
ניגון מכ"ח אייר תש"פ

מעין גנים לפרשת במדבר 30
דברים חמים
על הדיבור ה'חם' של משה
בחומש דברים

הקדמת המערכת

הקדמת המערכת,

שבת שלום לכל קוראינו היקרים, שבת דברים־חזון בפתח ואתה גליון **נפלאות** נוסף, מלא בכל טוב עם שיעור ארוך ומאלף על **מהותו של חומש דברים** אותו אנחנו מתחילים.

השיעור המרכזי השבוע – מערב שבת פרשת דברים דאשתקד – **עוסק ב'תעלומה' של משנה־תורה**, אמירת תורת ה' "מפי עצמו" של משה. ההעמקה במה שנאמר בענין – החל מדברי הראשונים, ועד לשיחותיו של הרבי מליובאוויטש – משרטטת אט־אט מהלך נפלא, המגלה **כיצד עצמות ה' באה לידי ביטוי שלם במציאות דווקא כשהיא מתלבשת במשה רבינו**, וממנו בכל עם ישראל, בכל מי שמתעצם עם התורה והופך את "תורת הוי" ל"תורתו" ("תורה דיליה", בלשון חז"ל). **התורה ש"מפי עצמו" היא היא תורת ארץ ישראל**, אותה לימד משה לדור שנכנס לארץ; תורת מי שיורד לעסוק במציאות; תורתם של בעלי התשובה – תוך חזרה בתשובה על העבירות וחזרה־בלימוד על שכחת התורה – ואפילו **התורה שהופכת את ה' מ"אלהי ישראל" ל"מלך העולם"**, ומגיעה "באר היטב" בשבעים לשון לכל אומות העולם. בעצם, בסופו של דבר, זו תורת הגאולה – הגילוי של רוח הקדש מתוך כל אחד ואחת, עד ש"כולם ידעו אותי".

אם השיעור קצת 'גדול עליכם', באורך ובעומק, **שימו לב בעיקר** למהלך שנשזר בפרקים א ו'ג, עיקר העומק בחסידות, וממשיך בפרקים ד'ה ביחס למעבר הדורות, לכניסה לארץ ולגאולה.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

"מפי עצמו"

שנכנס לארץ – דור נמוך יותר, בעל נשמות דבריאה (השייך להנהגה נמוכה יותר, הנהגת יהושע בן נון, "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא") – זקוק לתורה הנובעת מלמטה למעלה, כ"אמת מארץ תצמח", דבר ה' הנובע מתוך המציאות התחתונה בה עליו לעסוק.

במדבר (וכיוצא בכך בגלות ב"מדבר העמים") עוסקים בעיקר ביצירת-הבדלת עם ישראל ובגילוי ה' כ"אלהינו", "אלהי ישראל" (שעל כן בהר סיני "ירדה שנה לאומות העולם") ובארץ עוסקים בגילוי ה' במציאות עצמה, כ"מלך העולם" (עד ש"נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים... ונהרו אליו כל הגוים"). והרמז: גם **ישראל-עולם** (שני יעדי גילוי האלקות) עולים **"מפי הגבורה"** – **"מפי עצמו"** (**נבואה-רוח הקדש**)!

בכלל, ככל שמתרחקים ממעמד הר סיני – מקור הנבואה מלמעלה – מושם הדגש על רוח הקדש מלמטה. כשבפרט זהו היחס הקבוע בין הדורות – התורה הנמסרת לנו מהדור הקודם היא בבחינת נבואה ('תורה מן השמים') ועיון התורה ויישומה בהוה הם בבחינת רוח הקדש של חכמי הדור הנוכחי. אך אין מדובר רק ב'ירידת הדורות' (מלמעלה למטה), אלא גם ב'עלית הדורות' (מלמטה למעלה) לקראת הגאולה, בה 'ידביק' משה רבינו את כל ישראל בכח גילוי התורה "מפי עצמו". אזי, כאשר "אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם וגו'", יזכה כל אחד להתגלות תורה "מפי עצמו" – לפי אופיו המיוחד, "נתתי את תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה" – ויתקיים ממילא "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו... כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם".

חז"ל אומרים שאת ארבעת החומשים הראשונים אמר משה רבינו "מפי הגבורה" ואת חומש דברים "מפי עצמו". כמובן, "הכל תורה היא, ומשה מפי הגבורה אמרם" ו"האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה", ומדובר בשתי מדרגות בגילוי התורה: החומשים הראשונים הם נבואה בדרגתה הגבוהה ביותר – נבואת משה רבינו, רבן של כל הנביאים, שהתנבא באספקלריא המאירה – בה דבר ה' יורד 'נקי' מן השמים, מלמעלה למטה, ורק 'עובר' דרך משה. לעומת זאת, חומש דברים נאמר ברוח הקדש (כפירוש תוספות ל"מפי עצמו") הנובעת מלמטה למעלה – דבר ה' מתלבש במשה רבינו ונובע ממנו, מאישיותו ושכלו; "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" (כאשר "משנה תורה" הוא שרש התורה שבעל פה, העולה מלמטה אל מול התורה שבכתב, כנודע). והרמז המופלא: **"מפי הגבורה"** – **"מפי עצמו"** עולה בדיוק **נבואה-רוח הקדש**!

מהו שרש ההבדל? את ארבעת החומשים הראשונים אמר משה רבינו לדור המדבר ואת חומש דברים לדור שנכנס לארץ. לדור המדבר – "דור דעה" (השייך למשה רבינו, הדעת של כלל ישראל), נשמות דאצילות – מתאים לקבל את דבר ה' באופן שמימי ועליון. לעומתו, הדור

השיעור מוקדש באהבה לזכות הרב,
לרגל שנה להקמת ישיבת 'אור החיים' – ר"ח מנחם אב –
ולרגל השלמת שנה ללימוד 'אור החיים' על הפרשה
– בוגרי ישיבת 'אור החיים'

שיעור

יחודו של חומש דברים

"משה מפי עצמו"

קיצור מהלך השיעור

השיעור שלפנינו, בנושא אמירת "משה תורה", חומש דברים, "מפי עצמו" של משה הוא שיעור ארוך, יסודי ומקיף – כראוי לנושא כה חשוב, הנוגע לעניני יסוד רבים: החל מעצם הבנת **נתינת התורה על ידי משה**, דרך היחס בין **תורה שבכתב ותורה שבעל פה**, משמעותה של **הכניסה לארץ** אחרי דור המדבר ובכלל התקדמות התורה מדור לדור, ועד **לחזון הגאולה העתידה**. **פרק א** מציג את שתי הבחינות של תורת משה, "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו", ומסביר את התאחדות המיוחדת בדמותו של משה "איש האלהים".

פרק ב מביא פירושים של ראשונים ואחרונים בשתי הבחינות, תוך הערות תוכן קצרות. **פרק ג** מעמיק בהסבר הפנימי העיקרי לשתי הבחינות – "דרך מעבר" ו"דרך התלבשות", תוך העמקה בגילוי העצמות המיוחד שיש דווקא ב"דרך התלבשות" (והרחבה ביחס בין התורה והטבע בעיני זה). **פרק ד** מסביר כיצד המעבר מ"מפי הגבורה" ל"מפי עצמו" הוא המעבר מדור המדבר לדור הכניסה לארץ, תוך הרחבה במשמעות שני הדורות – אצילות ובריאה, יחודא עילאה ויחודא תתאה, צדיקים ובעלי תשובה – וגלישה למשמעות הכללית של שתי הבחינות הללו במעברים בין דורות. **פרק ה** 'חותם' את המהלך העיקרי בכך שהחתירה לגילוי אלקות "מפי עצמו" – שאפיינה את דור הכניסה לארץ – היא היא חזון הגאולה, בה ינחיל משה את הגילוי "מפי עצמו" לכל אחד ואחת, עד ש"כולם ידעו אותי".

שני הפרקים הבאים הם עוד שתי הרחבות למעמיקים – 'למדניות' יותר, בתוכן וגם בסגנון. **פרק ו** מפרט את שתי הבחינות של "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" לחמש מדרגות שונות בתוך התורה, ו**פרק ז** מגלה כיצד היחס בין "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" חוזר במדרגות שונות בתוך הספירות האלקיות. נעיר כי השיעור נמסר בקיצור לפני שנה, בהענקת פרס היצירה התורנית לרב – והוא נוגע היטב במשמעות **היצירה התורנית...** – ולאחר מכן, בכמה המשכים, הרב הרחיב והאריך בהשלמת הדברים. נעשתה עבודת עריכה רבה כדי לשלב בין החלקים השונים, אך לעתים ניכרים ה'תפרים' ועם הקוראים הסליחה. לקוצר היריעה לא נדפס כאן כל התוכן – החל מרמזים והערות ועד לפרקים שלמים במשמעות המושגים "חזון" ו"אחרית הימים" בתנ"ך – והוא יישלח בע"ה ברשימת התפוצה (אליה ניתן להרשם בדוא"ל itiel@gmail.com).

א. "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" אצל משה רבינו

חשנה תורה – "מפי עצמו"

מדי שנה מתחילים לקרוא בשבת חזון חומש חדש. מה היחוד של חומש דברים ביחס לחומשים הקודמים, בראשית-שמות-ויקרא-במדבר? זהו חומש עם שם מיוחד, "משנה תורה", בו משה רבינו חוזר על כל התורה. בלשון חז"ל^א כל התורה נאמרה "מפי הגבורה" – ישר מפי ה' לעם ישראל, דרך הצינון הפתוח של משה רבינו. ואילו, חידוש נפלא ביותר, את החומש האחרון – משנה תורה – אמר משה "מפי עצמו".

הגמרא מזכירה זאת בפרט ביחס להבדל בין התוכחה-הקללות בפרשת בחקתי, שהן "מפי הגבורה", לתוכחה-הקללות בפרשת תבוא, במשנה תורה, שמשם אמרן "מפי עצמו"^ב. אכן בזהר^ג מפורש שהכוונה לכל התורה – כל החומשים עד דברים, ולא עד בכלל, הם "מפי הגבורה", וכל חומש דברים הוא "מפי עצמו". הרמב"ם^ד פוסק שאפילו מי שאומר שמשם רבינו אמר מלה אחת מפי עצמו – הוא כופר^ה. אם כן, מה פירוש "מפי עצמו"? יש הרבה קבלה וחסידות וגם ביאורים בנגלה – כל גדולי ישראל התייחסו לכך – מה הכוונה "מפי עצמו", שמשם רבינו אומר חומש שלם מפי עצמו?

נבואה ורוח הקדש

שוב, הביטוי "מפי עצמו" מעורר תמיהה – הרי כל התורה כולה היא מה'! – לכן תוספות מוסיפים "וברוח הקדש". ניחא, לכל הנביאים, וגם לכל הצדיקים בכל הדורות, יש רוח הקדש. אם כן, מהו "מפי הגבורה"? כאן יש רמז שבעלי התוספות היו מקובלים – בקבלה שנבואה ורוח הקדש הן שתי בחינות שונות של השראה אלקית לה יכול האדם לזכות. ורמז נפלא: הביטויים "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו", לשונות חז"ל, שוים בדיוק **נבואה ועוד רוח הקדש!**

ההבדל בין נבואה לרוח הקדש הוא על דרך ההבדל בין איש ואשה, זכר ונקבה – נבואה היא מלמעלה למטה ורוח הקדש מלמטה למעלה. לכל נביא יש את ה"מפי הגבורה" שלו ואת ה"מפי עצמו" שלו, הממד הזכרי והממד הנקבי – "זכר ונקבה בראם ויברך אתם ויקרא את שמם [יחד] אדם"^ו (כאשר אדם, הזכר, נברא "מפי הגבורה", "ויאמר אלהים נעשה אדם"^ז, וחווה, הנקבה, נבראה מצלעו, "מפי עצמו", "זאת הפעם עצם מעצמי"!); אצל משה רבינו, נבואת "מפי הגבורה" מופיעה בארבעת החומשים הראשונים ורוח הקדש "מפי עצמו" בחומש דברים^ח, בו "שכינה מדברת מתוך גרונו"^י.

א ו מגלה לא, ב ד"ה "משה".

ז רשם ע"י איתאיל גלעד. לא מוגה. פרס היצירה התורנית. ז' מנחם אב ע"ט – היכל הרחמים, גבעת שמואל. מתוך השיעור הופיע כבר תקציר – בכותרת "ספר דברים מפי עצמו" – ב"אביטרה" סוכות ע"ט. לרבים מהענינים לקמן ראה לקו"ש ח"ד פרשת דברים וח"ט דברים שיחה שניה.

א מגלה לא, ב.

ב וכן הוא בזהר ח"ג ז, א; קטו, א; רסה, א.

ג זהר ח"ג רסא, א.

ד הלכות תשובה פ"ג ה"ח: "שלשה הן הכופרים בתורה האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה...". פ"ה"מ סנהדרין פרק חלק היסוד השמיני. וראה גם הלכות תפלה פ"ג ה"ו.

ה הרמב"ם, בהקדמת פרק חלק (היסוד השמיני) לומד זאת מהפסוק "כי דבר הוי' קָזָה" (במדבר טו, לא). כדי להמתק – בדרך ווארט, כמובן – אפשר לפרש מלשון קָזָה, "אנשי הצבא בזו איש לו" (במדבר לא, נג), ודוק.

ח בראשית ה, ב.

ט שם א, כו.

י שם ב, כג.

יא דוגמה לכך: בעשרת הדברות בחומשים הראשונים כתוב "זכור את יום השבת לקדשו" (שמות כ, ח) ובעשרת הדברות במשנה תורה, כפי שנקרא בשבת נחמו, כתוב "שמור את יום השבת לקדשו" (דברים ה, יב) – "זכור ושמור" בדבור אחד נאמרו ("ר"ה כז, א) – "זכור" לשון זכר ו"שמור" לנוקבא (זהר ח"א מח, ב)

יב ע"פ הזהר ה"ל, ועוד; שמות רבה ג, טו ועוד; מכילתא שמות יח, יט.

אצל אברהם,
יעקב ושמואל
יש הפרש בין
חיות האלקות
של שרש
הנשמה למעלה
לחיות האלקות
של הנשמה
המלוּבשת בגוף
ואילו אצל "משה
משה" אין הפסק

"פה [מפי הגבורה] אל פה
[מפי עצמו] אדבר בו"

נשים לב שהמלה המשותפת בשני הלשונות היא פה – "מפי". בתיאור מעלת נבואת משה רבינו לגבי שאר הנביאים כתוב "פה אל פה אדבר בו"^י. יש הרבה פירושים ל"פה אל פה", ולעניינו נפרש – מתאים לפשט, מהפה של ה' לפה של משה – מ"מפי הגבורה" אל "מפי עצמו". יש בתורה "מפי הגבורה" ויש את החומש האחרון, המקדים רפואה

מצד אחד, הוא בבטול במציאות ("ונחנו מה"^ז), וכך מקבל "מפי הגבורה". מצד שני, משה רבינו, יותר מכל האנשים בעולם^ח, הוא "שלמות המציאות" (בטוי של הרבי כאן). מה הכוונה? אפילו בגשמיות, כתוב^ט ש"משה רבינו גבוה עשר אמות. גובה אדם ממוצע הוא שלש אמות, ומשה רבינו בגופו גבוה עשר אמות. הדבר מתבטא גם בכך שכאשר משה מקבל את נבואתו הוא אינו מתבטל, כשאר הנביאים

שנופלים ומזדעזעים, אלא עומד על עומדו בגוף^כ. ציור מאד יפה – משה רבינו הוא נושא הפכים, בטל במציאות, והיש שלו, שהוא גם הגוף שלו, הוא בתכלית השלמות כיש, כמציאות, "שלמות המציאות".

כמובן, אפשר^{כא} להסמין זאת על "איש האלהים"^{כב} – "מחציו ולמטה 'איש', מחציו ולמעלה 'האלהים'^{כג} – שלמות המציאות ב"חציו ולמטה 'איש'" והבטול במציאות ב"חציו ולמעלה 'אלהים'". בקבלה, משה הוא יחוד השמות קפד (אחורי שם עב, שבחכמה) ו־קסא (שבבינה)^{כד} – אלה אותן שתי בחינות. היחס בין אבא־חכמה ואמא־בינה הוא מהות ומציאות. מצד החכמה (שפנימיותה בטול) יש למשה בטול במציאות המכין אותו לקבל את דבר ה', "מפי הגבורה", כאשר החכמה נקראת

לפני תשעה באב, שהוא "מפי עצמו" של משה. אצל משה הכל אחד, "פה אל פה". בלשון הזהר זהו סוד "משה משה" לא פסיק טעמא בגווייהו"^{כה}. במראה הסנה ה' קורא למשה, לראשונה, "משה משה"^{כו}. יש עוד מי ששם נכפל – "אברהם אברהם"^{כז}, "יעקב יעקב"^{כח} ו"שמואל שמואל"^{כט} – אבל בכלם יש פסיק טעמא, קו מפריד בין השמות, ורק "משה משה" לא פסיק טעמא בגווייהו". מה ההסבר בקבלה? אצל אברהם, יעקב ושמואל יש הפרש בין חיות האלקות של שרש הנשמה למעלה לחיות האלקות של הנשמה המלוּבשת בגוף ואילו אצל "משה משה" אין הפסק. בעצם, אין שום פסיק בין "מפי הגבורה" ל"מפי עצמו", הכל אחד, "פה אל פה אדבר בו".

בטול ומציאות של "איש האלהים"

הרבי מסביר^י ששתי הבחינות קשורות בשתי תכונות הפוכות ומשלימות אצל משה רבינו:

כ שמות טז, ד.ח. כא ראה פיה"מ לרמב"ם סנהדרין פרק חלק יסוד השביעי ששמה הוא "הנבחר מכל מין האדם".

כב ברכות נד, ב.

כג הלכות יסודי התורה פ"ד ה"ו ועוד (ראה לקו"ש שם הערה 19).

כד ראה לקו"ש שם הערה 19.

כה דברים לג, א (ובכ"ד).

כו דברים רבה יא, ד. מדרש תהלים צ.

כז ע"ח של"ב פ"ו (מ"ת); שער הפסוקים שמות; לקו"ת (אריז"ל) כי תשא.

יג במדבר יב, יב.

יד ראה זהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א.

טו שמות ג, ד.

טז בראשית כב, יא.

יז שם מו, ב.

יח ש"א ג, י.

יט לקו"ש ח"ט שם סעף ג.

רש"י ורמב"ן: שתי בחינות של יחוח

רש"י^{לד} מסביר ש"מפי הגבורה" היינו שמשה הוא שליח: "משה מפי הגבורה אמרן, ונעשה שליח לומר כך אמר לי הקדוש ברוך הוא...". הרמב"ן^{לה} כותב^{לה} פירוש הפוך לכאורה, ומתייחס למשה כשליח דווקא כשהוא מדבר "מפי עצמו" – "ושבמשה תורה בלשון יחיד ומשה כי אמרן מפי עצמו אמרן, כי הגבורה עשתה משה שליח בינו ובין כל ישראל".

אכן, כידוע^{לו}, יש שתי בחינות של שליח^{לו} – חזקה שליח עושה שליחותו^{לח}, ו"שלוחו של אדם כמותו ממש"^{לט} (על דרך ש"עבד מלך מלך"^מ). רש"י מדבר על "חזקה שליח עושה שליחותו", כאשר משה הוא שליח למסור מה שנאמר לו "מפי הגבורה". אך כאשר "שלוחו של אדם [העליון]" נעשה "כמותו" ממש, "שכינה [ממש] מדברת מתוך גרונו של משה", הוא מדבר "מפי עצמו".

בעומק, שתי הבחינות הן ענין הדפק התמידי של נשמת ישראל – "גאט איז אלץ, אלץ איז גאט"^{מא} (ה' הוא הכל, הכל הוא ה'): "גאט איז אלץ" היינו "מפי הגבורה", אין שום דבר חוץ מה', ו"אלץ איז גאט" היינו "מפי עצמו", שהוא-הוא ה'. שתי המדרגות הן בסוד "אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלהים אין עוד מלבדו"^{מב}, הגילוי של שעת מתן תורה, שניתנה "מפי הגבורה", לעומת "וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי'

לד בפירושו על מגילה לא, ב ד"ה "משה".

לה על ויקרא כו, טז.

לו נתבאר בארוכה ב'המשך' של שיעורים בנושא השליחות בחדש ניסן ס"ג, שנתיד אי"ה לראות כספר בנושא השליחות, וש"נ.

לז דהיינו דרך מעבר ודרך התלבשות, כדלקמן בפרק הבא.

לח עירובין לא, ב.

לט ברכות לד, ב וש"נ. ראה קו"א לשו"ע או"ח רס; לקו"ת ויקרא א, ג ובמ"מ שם.

מ שבועות מז, ב.

מא מאמר מו"ה ר' אייזיק מהומיל באגרת. האגרת נדפסה בספר לב לדעת מאמר "צדיק יסוד עולם" ביאור א (עמ' קסז ואילך).

מב דברים ד, לה.

"ראשית הגילוי"^{כח}. מצד הבינה, שנקראת "ראשית המציאות"^{כט} והיא שרש ה"גרמוהי"^ל (הכלים), הוא זוכה לשלמות המציאות ("משה זכה לבינה"^{לא}) ודבר ה' המופיע אצלו "מפי עצמו".

ב. פירושי "חפי הגבורה" ו"חפי עצמו"

דאינו כבר את הסבר התוספות ש"מפי עצמו" היינו רוח הקדש. לפני שנגיע לעיקר ההסבר על פי החסידות, נעבור בקצרה על כמה פירושים של גדולי הראשונים והאחרונים^{לב}, תוך שילוב הסברים והערות ב'אותיות קצרות' (במעין 'מאמר מוסגר' במהלך העיקרי של הדברים):

רבינו בחיי: "הסכימה דעתו"

רבינו בחיי כותב^{לג}: "מפי עצמו", שהסכימה דעתו לדעתו של הקב"ה".

נספר סיפור כדי להמחיש: לפני כמה שנים אחד החברים הביא את ספר שלנו לרב מאזוו שליט"א. כשהוא פתח, הוא ראה גימטריא אחת וצעק 'זה שלי!' (וכך על כמה וכמה גימטריאות). ככה בחומש דברים, כל מלה שמשה אמר "מפי עצמו" הקב"ה מיד צעק 'זה שלי!'. זהו עומק דברי חז"ל ש"שכינה מדברת מתוך גרונו של משה", שעוד לא יצא מהגרון וכבר ה', בתוך גרונו, צעק 'זה שלי!' (זהו פירוש יותר טוב מאשר לומר שאחרי שמשה אמר מפי עצמו ה' אמר לו לכתוב את זה, ודוק).

כח ראה ע"ח שמ"ב פ"א. ומבאר בכ"מ בחסידות.

כט ראה ד"ה "ציון" תרס"ב (סה"מ תרס"ב עמ' שנו); ד"ה "שובה" תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו עמ' ל). סוד ה' ליראיו ש"ב פ"א.

ל ראה ע"ח שמ"ב פ"ה; לקו"ת שה"ש לט, ג; סה"מ תש"ח עמ' 161.

לא ראה ר"ה כא, ב; זח"ב קטו, א (ובנצוץ זהר שם).

לב בכל תוכן פרק זה ראה גם ב"מבוא למשנה תורה" בחומש אור החיים המבואר בהוצאת עוז והדר.

לג בפירושו על דברים כט, ו.

יחסית, הכהנים הם יותר "שלוחי דרחמנא", האוכלים משלחן גבוה, ואילו הלויים הנלויים עליהם לשרתם הם "שלוחי דידן", הנתונים לעבודת הקדש מתוך בני ישראל ובמקומם בשליחותם

(כאמור לגבי יחוס בניו – "ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבט הלוי"^{נא}, וכך דרשו חז"ל^{נב} על הפסוק "הלוא אהרן אחיך הלוי"^{נג}, שאהרן היה ראוי להיות לוי ואתה כהן אך עכשיו, לאחר סירובו של משה לקבל את השליחות, אתה תהיה לוי והוא כהן). יחסית, הכהנים הם יותר "שלוחי דרחמנא", האוכלים משלחן גבוה, ואילו הלויים הנלויים עליהם לשרתם הם "שלוחי דידן", הנתונים לעבודת הקדש מתוך בני ישראל ובמקומם בשליחותם^{נד}. לכן יש לדרוש שמה שמה רבינו נקרא "איש" בכמה מקומות היינו בחינת הלוי שבו, "מחציו ולמטה 'איש'". ואילו "מחציו ולמעלה 'אלהים'" היינו בחינת הכהן שבמה רבינו, מה "שאלהיכם כהן הוא"^{נה}. ה' אומר 'משה משל' וישראל אומרים 'משה משלנו', היינו "משה משה", "שנים אוחזים בטלית זה אומר כולה שלי כו"^{נו}, והפלא שמה לא נקדע באמצע... אכן, "'משה משה' לא פסיק טעמא בגוייהו", והיינו משום שהוא בחינת "מה", "ונחנו [שתי הבחינות שבמה עצמן] מה"^{נז}, "מה שמו ומה שם בנו כי תדע"^{נח}.

הגר"א: שכינה מדברת מתוך גרונו של משה

הגר"א מפרש^{נט} שבארבעת החומשים כל

הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד"^{נג}, עבודת הדור שנכנסו לארץ, "מפי עצמו" (כפי שיעוד יתבאר באריכות לקמן). מתוך הבטול במציאות של השליח למשלח (בחינת "גאט איז אלץ") – "חזקה שליח עושה שליחותו" (שהרי אין השליח מציאות בפני עצמו). אך מתוך ההתעצמות של השליח עם המשלח (בחינת "אלץ איז גאט") נעשה "שלוחו של אדם כמותו ממש".

שתי הבחינות הללו הן גם

סוד מאמר חז"ל שהתורה נתנה "אש שחורה על גבי אש לבנה"^{נד} – "אש שחורה" היא בחינת "מפי עצמו", ו"אש לבנה" היא בחינת "מפי הגבורה", שהם שני חלקי משה עצמו "איש האלהים" – "מחציו ולמטה 'איש' [מפי עצמו], מחציו ולמעלה 'אלהים' [מפי הגבורה]"^{נה}.

מהר"ל: שלוחא דרחמנא ושלוחא דידן

המהר"ל^{נו} כותב שבארבעת החומשים משה הוא בחינת "שלוחא דרחמנא", ובמשנה תורה הוא בחינת "שלוחא דידן"^{נז}.

יש במשה בחינה מצד הנותן וכן בחינה מצד המקבל, על דרך שנחלקו חז"ל^{נח} אם הכהנים נחשבים "שלוחי רחמנא" או שלוחי דידן". משה הוא גם כהן (בשבעת ימי המילואים הוא שמש ככהן גדול^{נט} בחלוק לבן^{נז}) וגם לוי

מג שם שם, לט.

מד ירושלמי שקלים פ"ו ה"א; שה"ש רבה ה, טו. "אש שחורה על גבי אש לבנה" = אמת אמת אמת.

מה דברים רבה יא, ד.

מו ראה תפארת ישראל פמ"ג.

מז דוגמה נוספת של "מפי עצמו" כ"שלוחא דידן" – הנשיאים שנחלו את הארץ עבור שבטי ישראל, ודוק.

מח קידושין כג, ב.

מט זבחים קא, ב: "משה רבינו כהן גדול וחולק בקדשי שמים היה".

נ תענית יא, ב.

נא דהי"א כג, יד.

נב שמות רבה ג, יז.

נג שמות ד, יד.

נד ראה במדבר ת, היכא.

נה סנהדרין לט, א.

נו ב"מ פ"א מ"א.

נז שמות טז, דח.

נח משלי ל, ד.

נט מובא בשמו באהל יעקב (למגיד מדובנא) פרשת

דברים.

ג. דרך מעבר ודרך התלבשות "תורת הוי" ו"תורתו"

מהו ההסבר העמוק בחסידות לשתי של "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו"?¹⁰ מוסבר שיש שתי בחינות של המשכת אור ושפע – "דרך מעבר" ו"דרך התלבשות", שני מושגים מאד חשובים בחסידות. הנבואה, "מפי הגבורה", נקראת "דרך מעבר". משה הוא הממוצע המחבר בין ה' לבינינו, "אנכי עמד בין הוי' וביניכם"¹¹ (כמו שנקרא בשבת נחמו), וכך יש משה בכל דור – אבל לעתים הממוצע הוא רק צינור פתוח, והמסרים רק עוברים דרכו, ולעתים הם מתלבשים בו. הכל אלקות, אבל יש אלקות שמתגלה דרך משה רבינו. בדרך מעבר שומעים דבור "מפי הגבורה", שה' מדבר כאן, ובדרך התלבשות אני שומע את המסרים שהוא מוסר לנו כאילו הוא – משה רבינו, בשר ודם – אומר לי אותם, אור ה' מתלבש במשה כל כך עד שנקרא על שמו. בסגנון של 'נגלה': יחסית, החומשים הראשונים הם "תורת הוי' חפצו" והחומש האחרון הוא "ובתורתו יהגה יומם בלילה"¹², התורה נעשית שלו. כך מסבירים חז"ל¹³ ש"תלמיד חכם שמחל על כבודו – כבודו מחול", כי התורה שייכת לו. "תורתו" היא דרך התלבשות, שיש בה מעלה עצומה – האור מתלבש במשה רבינו עד שנקרא על שמו. כך הוא מוסר לנו, מלמד אותנו, כאשר הכל צריך להיות מובן לנו, מתלבש ומתישב על שכלנו, כמו שדבר ה' מתלבש בשכלו של משה (שכמה שמשה הוא מופלא ממנו בכל זאת שכלו האנושי דומה בצד מה לשכל שלנו).

הדינמיקה בין שני חצאי משה רבינו

נחזור לציור של "איש האלהים". כשאתה רואה בן אדם ש"מחציו ומעלה 'איש'" ו"מחציו

ישראל שמעו את ה' מדבר מתוך גרונו של משה ואילו באמירת משנה תורה, משה היה כמו נביא שקבל נבואה מאת ה' וכעת הוא משמיע לעם וכך הם שומעים אותו מדבר בשם ה'.

לכאורה פירושו לא מתאים למה שנאמר ש"שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" הולך דווקא על משנה תורה. צריך לומר שיש שתי בחינות שכינה – שכינתא עילאה (בינה, אמא) ושכינתא תתאה (מלכות, ברתא), והן ה' עילאה שבשם ו-ה' תתאה שבשם ("הא בהא תליא"¹⁴), "כאמה בתה"¹⁵. כאשר שכינתא עילאה מדברת מתוך גרונו של משה כולם שומעים בקולו את דבר ה' ממש, והיינו שנשמע בהדיא שדברי משה הם "מפי הגבורה", ובסוד "אני בינה לי גבורה"¹⁶ (היינו הגבורה של "משה ידבר והאלהים [שם הגבורה] יענו בקול"¹⁷), אך כאשר שכינתא תתאה מדברת מתוך גרונו של משה הדברים נשמעים כדברי עצמו, "מפי עצמו" של משה (לאחר שקבל, והפנים, את הנבואה שקבל מפי ה'), אך באמת השכינה ("עיקר שכינה", השוכנת בתחתונים ממש¹⁸) היא המדברת מתוך גרונו של משה¹⁹.

בדרך מעבר

שומעים דבור
"מפי הגבורה",
שה' מדבר כאן,
ובדרך התלבשות
אני שומע את
המסרים שהוא
מוסר לנו כאילו
הוא – משה רבינו,
בשר ודם – אומר
לי אותם

ס שבת קלה, ב. ספר הפליאה ד"ה "וראה והבן".

סא יחזקאל טז, מד.

סב משלי ח, יד.

סג שמות יט, יט.

סד בראשית רבה יט, ז (ובכ"ד במדרשי חז"ל). וראה ד"ה "באתי לגני" ה'ש"ת (וביאוריו במאמרי "באתי לגני" של הרבי).

סה והוא גם ההבדל בין דרך מעבר לדרך התלבשות, וכמו שיתבאר.

סו ראה באורך לקו"ש שם סעיף ד (ואילך) וש"נ.

סז דברים ה, ה.

סח תהלים א, ב.

סט קידושין לב, א"ב (וראה לקו"ש שם סעיף ו).

מעלת ההתלבשות – גילוי העצמות

יותר לעומק, הזהר מפרש ש"איש האלהים" היינו "בעלה דמטרוניתא"^{עד} – ה"איש" הוא הבעל, החסד, המשפיע, ביחס לשכינה ("אלהים", נוקבא, לא שם הוי'). כמוכן, "אלו ואלו דברי אלהים חיים"^{עה}, ושני הפירושים קשורים (כמו שהרבי תמיד מדגיש^{עו} שפירושים שונים באותו פסוק חייבים להיות קשורים) – לכן צריך לומר שהחלק התחתון שלו, "מחציו ולמטה איש"^{עז}, הוא בשרש הבעל של החצי העליון.

כאשר מדובר רק בשני חצאים – העליון הוא זכר והתחתון נקבה, כמו "אדם ובהמה"^{עח}, מה ו-בן. אבל כשיש התלבשות אמתית של העליון בתחתון היוצרות מתהפכות, ואז "ברא הוי' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר"^{עט} (ואז צריך להיות "שמע בקלה"^{עו} והיא "עושה [משפיעה, מתקנת] רצון בעלה"^{עא}). מה הכוונה? שהנקבה נעשית הזכר והגבר נעשה נקבה (ענין השייך לתיקון הנטיות ההפוכות היום). החצי התחתון, ה"איש", הופך להיות הבעל, והחצי העליון, "אלהים", שהיה המשפיע, הופך להיות המטרוניתא, האשה^{עב} כאן מגיעים לנקודה הכי עמוקה: הרבי

הסבה לכך
שבסופו של
דבר "משנה
תורה" חוזר על
כל התורה היא
שהוא מכניס
את מה שנאמר
בדרך מעבר
לדרך התלבשות
– תוך הבהרת
דברים, עד הלכה
למעשה

ומטה 'אלהים' – מה הדינמיקה בין שני החצאים? בשמיעה ראשונה אפשר לחשוב שזהו תיאור לאדם מפוצל, כמו "רוח בני האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ"^{עב}. אך קשה לומר שאצל משה רבינו יש הפרדה בין שני החצאים, שכל חצי מושך לכיוון הפוך. ברור שמשה הוא לא אדם מפוצל, וחשוב להבין את היחס בין החצאים, שודאי יש יחס והשפעה ביניהם.

מתבקש לומר – בינתים לא

ראיתי כתוב – שיש שתי אפשרויות: או שהיחס בין שני החצאים עצמם הוא בדרך מעבר או שהוא בדרך התלבשות. בארבעת החומשים הראשונים, בהם נבואת משה רבינו היא בדרך מעבר, לא רק שהדיבור הוא מהחצי העליון ("חציו ומעלה 'אלהים'"), אלא שהחצי העליון עצמו עובר דרך החצי התחתון ומדבר משם – ה"אלהים" שבו עובר דרך ה"איש" שבו. אבל בחומש דברים, שנאמר בדרך התלבשות, יש תהליך בתוך משה רבינו עצמו – החצי העליון כל כך מתאחד עם החצי התחתון ומתלבש בו עד שהכל נקרא "איש" (וכמו שמצאנו שסתם "איש" היינו משה רבינו^{עג}, משה רבינו כולו). התלבשות היינו "מפי עצמו", שהמלה הראשונה בצירוף גוברת^{עד} – "איש האלהים". זו הסבה לכך שבסופו של דבר "משנה תורה" חוזר על כל התורה – על כל ארבעת החומשים הראשונים, מכניס את מה שנאמר בדרך מעבר לדרך התלבשות – תוך הבהרת דברים, עד הלכה למעשה, שלא היינו יודעים בלי חזרה זו^{עז}.

עד ע"פ זהר ח"א ו, ב.

עה עירובין יג, ב.

עו לקו"ש ח"ג עמ' 782 ובריבוי מקומות.

עז תהלים לו, ז.

עח ירמיה לא, כא.

עט בראשית כא, יב.

פ תנא דבי אליהו רבה פ"ט.

פא הגבר הוא תמיד חסד והאשה היא יחסית גבורה – אז בפשטות ה"אלהים" הוא חסד וה"איש" הוא הגבורה, אבל אם ה"איש" הוא "בעלה דמטרוניתא" הוא הופך להיות חסד והמטרוניתא היא הגבורה. יש כאן היפוך מגבורה לחסד, או תופעה של התגברות החסדים.

ע קהלת ג, כא.

עא ילקו"ש שמות רמז רסח: "מי קרוי איש? הוי אומר זה משה".

עב ראה תניא שער היחוד והאמונה פ"ב.

עג ראה באורך לקו"ש ח"ד שם סעיף א.

אומר^פ שבדרך התלבשות יש התגלות העצמות, יותר מאשר בדרך מעבה. רק מצד העצמות – שלמעלה מגדרי התחלקות ושינויים – יתכן ש"דבר הוי" מתלבש ויורד לדרגה של המקבל ועדיין נותר "דבר הוי" ללא שינוי. אם כן, "מפי עצמו" הוא גילוי עצמי לגמרי – זו מעלת משנה תורה.

הרבי אומר שבדרך התלבשות יש התגלות העצמות, יותר מאשר בדרך מעבר. רק מצד העצמות – שלמעלה מגדרי התחלקות ושינויים – יתכן ש"דבר הוי" מתלבש ויורד לדרגה של המקבל ועדיין נותר "דבר הוי" ללא שינוי

הרבי כותב שגם בארבעת החומשים הראשונים יש גילוי העצמות, המתבטא בכך שהם כתובים כנאמרים מפי "שלישי המדבר" (בלשון הרמב"פ^פ) – ה"שלישי המדבר" הוא "עצמות המאציל" (שלמעלה משם הוי" שרק בכחו לחבר את ה"הוי" (אור אין סוף שלפני הצמצום, כח הבלי גבול) עם "משה" (שמכח הגבול שבאין סוף^פ), ההתגלות שאחרי הצמצום, על דרך "מאן פני האדון הוי" – דא רשב"י^פ) ולספר "וידבר הוי" אל משה" וכיו"ב. אחר כך, במשנה תורה, משה הוא הממוצע המחבר המגלה את האלקות עד מטה-מטה. אבל, מסביר הרבי, "שלישי המדבר" הוא עדיין "שלישי" (המחבר שנים, הוי' ומשה), ביטוי שיש בו שייכות להתחלקות, והעצמות המתגלה בהתלבשות שבמשנה תורה היא נעלית יותר. איני זוכר שבמקומות אחרים הרבי עושה כזה דבר – חילוקים בעצמות. נשמע מוזר, הרי זו עצמות. אחרי שאין לך מה לומר, אין מלה, אתה

פ פו תהלים כז, ח. שם פירש רש"י: "לך אמר לבי בקשו פני". בשבילך בשליחותיך אומר [לי] לבי בקשו כלכם ישראל את פני ואני שומע לו, את פניך ה' אבקש. "לך". כמו [איוב ל"ג] "הן אני כפיך לאל", במקומו, "אם לאל תריבון" [איוב י"ג], במקומו, אף כאן "לך אמר לבי" במקומך בא אלי לבי לומר כן. זו התעוררות הלב, שלכאורה היא "מעצמו", אך בעצם היא "בשבילך ובשליחותך" – גילוי העצמות בתוך "מפי עצמו".

פב לקו"ש ח"ט שם סעיף ו.
פג בהקדמת פירושו לתורה.
פד ראה גם שיעור ח' תמוז ש"ז.
פה זהר ח"ב לה, א.

הוא ממוצע מחבר גלוי (שבכללות היינו בחינת מעבר שהוא ענין גילוי אור) ובעולם הוא נסתר (שבכללות היינו בחינת התלבשות והעלם אור). אם כן, צריך להסביר שיש כאן התכללות בין שתי הבחינות: משנה תורה הוא בכל אופן תורה, "תורת הוי" (שהיא היא "זכור] תורת משה [עבדי]", ואסור לומר שהיא "מפי עצמו" של משה (כמו שכותב הרמב"ם), אך כן אומרים זאת. מה הכוונה? ביחס להופעת האלקות בעולם זהו מעבר, אך ביחס לתורה עצמה זו התלבשות. כלומר, משנה תורה הוא התלבשות שבמעבר. גם בעולם, שביחס לתורה כולו גילוי אלקות בדרך התלבשות, אפשר לראות את שתי הבחינות – נס גלוי (שהוא מעבר שבהתלבשות) לעומת נס המלוכב בטבע (שהוא התלבשות שבהתלבשות). ארבע המדרגות מכוונות כנגד י-ה-ו-ה: שתי המדרגות של משה בתורה הן כנגד י-ה – מתאים למה שנתבאר (ויתבאר עוד באריכות בפרקים הבאים) שבתורה ה"מפי הגבורה" הוא חכמה (ששרשה בגבורה דעתיק) וההתלבשות היא בינה ("משה זכה לבינה", ענינו שלו²³) הופעת משה בטבע בגלוי – כגואל המחולל נסים גלויים – היא המעבר שבהתלבשות, כנגד ה-ו (ה'פוקד' את העולם הטבע מלמעלה) והתלבשותו להמשיך שפע נסים ונסתרים בטבע (התלבשות שבהתלבשות) היא כנגד ה תתאה:

י	ארבעה חומשים "מפי הגבורה"
	מעבר שבמעבר
ה	משנה תורה "מפי עצמו" של משה
	התלבשות שבמעבר
ו	נסים גלויים
	מעבר שבהתלבשות
ה	נסים נסתרים
	התלבשות שבהתלבשות

צב על הבינה – "עלמא דאתכסיא", ה"הוא" הנסתר – דורשים את הפסוק "ועבד הלוי הוא" (במדבר יח, כג), שנדרש גם על משה רבינו (ש"הוא" הלוי). כפי שנתבאר לעיל, משה הוא גם כהן וגם לוי, כשהלוי שבו – שהוא בחינתו העצמית הנמשכת לדורת – הוא בחינת "מפי עצמו". במדבר יח, כג.

לה'. בהן יש עבודה מיוחדת – שיהיה "תפילין שבראש"²⁴ (ולא רק שעל הראש²⁵) – להמשיך מהמקיף שמעל הראש לתוך הראש. כל עוד התפילין נמצאים על הראש זו דרך מעבר, "מפי הגבורה".

לכאורה, אם מדמים לתפילין, היה צריך להקדים תפילין של ראש לתפילין של יד, כמו שארבעת החומשים קודמים למשנה תורה. למה מקדימים תפילין של יד? כי הם הכח להמשיך את התפילין של ראש מעל הראש לתוך הראש, לעשות שגם ה"מפי הגבורה" יהיה בהתלבשות ע"ד "מפי עצמו".

בעל המאמר על "תפילין שבראש" הוא רבי אליעזר הגדול. הוא טיפוס מאד מיוחד. מצד אחד, הוא הכי עצמי בין התנאים, כמו שרואים בסיפור תנורו של עכנאי. מצד שני, לא אמר מעולם דבר שלא שמע מרבותיו²⁶. הוא יחוד גמור בין "מפי הגבורה" ל"מפי עצמו" – הצליח להמשיך את כל ה"רבותי", "מפי הגבורה", ה"אלהים" של "איש האלהים", לתוך ה"איש", לתוך עצמו. לכן הוא אומר "אלו תפילין שבראש" – שהכל הופך להיות פנימיות והתלבשות.

תורה וטבע

הרבי מביא²⁷ שלפעמים בחסידות מדברים על מעבר והתלבשות בתוך התורה עצמה – ארבעת החומשים ומשנה תורה, כפי שנתבאר כאן באריכות – אבל לפעמים מסבירים שכל התורה היא דרך מעבר, וההתלבשות מופיעה בעולמות. גם בעולמות משה רבינו הוא הממוצע לגלות אלקות בעולם – כמו שהרבי אומר²⁸, שהוא גם מקור כל ההשפעות הגשמיות) – אך בתורה

פז ברכות ו, א (ובכ"ד).

פח דברי תורה להרח"א שפירא ממונקאטש, מהדורה רביעאה אות כד בשם אדה"ז (הובא בתורת מנחם ח"ה עמ' 54, ובכ"ד).

פט יומא סו, ב. עליו גופא נאמר (באבות דרבי נתן פ"ו) ש"דרש בדברים שלא שמעתן און מעולם".

צ לקו"ש ח"ט שם הערה 28.

צא שם סעיף ה.

אם כן, עיקר ה"מפי עצמו" המוחלט הוא הטבע עצמו. הרמז היפה שהביטוי "מפי עצמו" מופיע במסכת מגלה ושוה פורים – הדוגמה, ב"ה הידיעה, של נס המלוכש בטבע, אותו מחולל ה' המלוכש בתוך אחשוורוש (ששמו רומז לעצמות ממש, כמו שמביא האריז"ל בשם מדרש שאחשוורוש הוא "מלך שאחרית וראשית שלו"^צ). אין יותר התלבשות מזה.

ד. מעבר הדורות

מדור המדבר לדור הכניסה לארץ

מהו ההבדל העיקרי בין חומש דברים (שנאמר "מפי עצמו") לחומשים שלפניו (שנאמרו "מפי הגבורה")? את חומש דברים אומר משה לדור השני, הדור שנכנסו לארץ^צ. בשתי השיחות שלו על "מפי עצמו" מדגיש הרבי שהבחינה הזו שייכת דווקא לדור שנכנס לארץ – הנשמות שנכנסו לרשת את ארצנו הקדושה (כך בכניסה הראשונה לארץ, וכך בדור הגאולה, בו שבים לארץ ישראל עם משיח צדקנו^צ, כדלקמן). לדור המדבר מתאים לשמוע תורה "מפי הגבורה",

בנבואה, אבל כדי לרשת את הארץ צריך את המדרגה של רוח הקדש – חשיבה אחרת לגמרי, מלמטה למעלה, של "אמת מארץ תצמח"^צ

באור חוזה, "תורת ארץ ישראל"^צ. לפי הקבלה, בני דור המדבר הם נשמות דאצילות ואילו דור הכניסה לארץ הם נשמות דבריאה^צ. הרבי כותב^צ שבמדבר היו בהתפשטות הגשמיות. הדור שנכנס לארץ התלבש בגשמיות – כל ענינו התלבשות. מפני שדור המדבר היו בהתפשטות הגשמיות לכאורה הם גם לא היו זקוקים למוצע. הרבי כותב^ק שזו היתה טענת קרה "ומדוע תתנשאו!"^{קא} – אתם נשמות דאצילות אבל גם אנחנו נשמות דאצילות. היחוד של נשמה דאצילות הוא שהיא מקבלת ישירות מה', לא צריכה ממוצע – "נשמות דאצילות אין צריכות ממוצע כלל (גם לא באמצעות דשליח)". הרבי קצת מצדיק את קרה, אך אליבא דאמת משה רבינו הוא ב"אין ערוך" גם מבני דורו שהרי רק הוא מ"אצילות דאצילות" (וכפי שיוסבר עוד בפרק הבא). בכל אופן, לאנשים דאצילות אפשר לדבר "מפי הגבורה", אך הדור הבא צריך "מפי עצמו", בדרך התלבשות.

"יחודא עלאה" ו"יחודא תתאה"

יש עוד דרך חשובה להבין בפשט את היחס בין "מפי הגבורה" (המתאים לנשמות דאצילות) ו"מפי עצמו" (המתאים לנשמות דבריאה) – יחודא עילאה ויחודא תתאה.

כמו שמוסבר בשער היחוד והאמונה^{קב}, יחודא עילאה הוא בטול הזמן והמקום ללמעלה מהזמן והמקום, "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד", ויחודא תתאה הוא המשכת הלמעלה מהזמן והמקום לתוך הזמן והמקום, "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". יחודא עילאה הוא שם א־דני שמשתלב בשם הוי' (יאהדונהי), ויחודא תתאה הוא שילוב שם הוי' בתוך שם

צז ויקרא רבה יג, ה.

צח ראה לקו"ת שלח.

צט לקו"ש שם ח"ד סעיפים ב"ג.

ק שם הערה 17.

קא במדבר טז, ג.

קב תניא שער היחוד והאמונה פ"ז.

צג ראה מאו"א מערכת אלף אות קפב.

צד ראה גם תניא סוף פכ"ה.

צה וראה לקו"ש שם ח"ד סעיפים ג' וד' וחי"ט סעיף ח.

צו תהלים פה, יב.

ולכן יש מי שאומר שלא דורשים שם סמוכין, אבל במשנה תורה כולם מסכימים שיש סדר – הוא מתחת לזמן ולמקום.

אדמו"ר האמצעי כותב בתחלת קונטרס ההתפעלות שאדמו"ר הזקן מסר את הנפש על כך שכל יהודי – גם מנשמות דבריא – ירגיש טעם של יחודא עילאה. אכן, הכוונה היא בדרך של עוד יותר גילוי עצמות אלקות – כמעלת ההתלבשות על המעבה, כנ"ל – לטעום את יחודא עילאה בשכל, ביחודא תתאה שלו, דהיינו לייחד את שני היחודים יחד. יש יחוד טוב וממלא ויש יחוד של יחודא תתאה ויחודא עילאה.

מ"אלהינו" ל"מלך העולם"

נתבונן ביחס בין שני הדורות באופן נוסף: ב"מטבע ברכה" (מושג של חז"ל^{קט} שבקבלה משתמשים בו ביחס לתבנית הבסיסית של כל הברכות^ק) – "ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם" – מקדימים את "אלהינו" ל"מלך העולם"ד.

מה היתה העבודה במדבה, בשלה צריך לקבל תורה "מפי הגבורה"? העבודה היתה לעשות שה' יהיה "אלהי ישראל". בברכת "אהבת עולם" מכוונים ש"ובנו בחרת מכל עם ולשון"^{קא} קרה בשעת מתן תורה^{קב} – עיקר בחירת ה' בעם ישראל היה במדבה, במתן תורה. כל תקופת הזו היתה כדי שה' יתגלה כ"אלהי ישראל". זו העבודה דווקא במדבה, עם נשמות דאצילות,

מה היתה

העבודה במדבה,
בשלה צריך
לקבל תורה
"מפי הגבורה"?
העבודה היתה
לעשות שה' יהיה
"אלהי ישראל",
אבל עבודת
ארץ ישראל היא
אחרת, לעשות
שה' יהיה "מלך
העולם"

אדני (אידיהנויה). אם כן, "מפי הגבורה" היינו ראש של למעלה מהזמן, ארבעת החומשים הראשונים נאמרו למעלה מהזמן והמקום, ואילו חומש דברים, "מפי עצמו" של משה, בדרך התלבשות, נאמר בתוך הזמן והמקום. במשנה תורה, הלמעלה מהזמן והמקום מתלבש לגמרי, נתפס, בתוך הזמן והמקום.

ההתבוננות הזו מסבירה נקודה חשובה שמובאת^{קג} בכל הענין של "מפי עצמו": חז"ל^{קד} אומרים שגם מי שלא דורש סמוכין בכל התורה כולה, בחומש

דברים כן דורש סמוכין. למה? מסביר הראב"ן^{קה}, אחד מגדולי בעלי התוס', שעל ארבעת החומשים הראשונים נאמר "אין מוקדם ומאוחר בתורה"^{קי} – אין סדר של זמן (בכלל, העדר הסדר הוא החסרון של דרך "מעבר"), וממילא אי אפשר לדרוש סמוכין (לדעה זו). לעומת זאת, במשנה תורה משה אומר "מפי עצמו" וחושב על הסדר, נאמר לפי השכל האנושי. גם לו יש שכל אנושי וגם לנו יש שכל אנושי, ובשכל אנושי יש סדר (המובן לנו). השל"ה הקדוש כותב^{קי} – והרבי מביא^{קב} – שאי אפשר לומר שבאמת אין סדר בחומשים הראשונים, אלא שיש סדר אלקי שאיננו מסוגלים לתפוס. הסדר נמצא שם, שם אדנות משולב, אבל הוא נעלם (ומי שאומר שכן דורשים גם שם סמוכין מגלה את הסדר האלקי). מבחינתנו בחומשים הראשונים אין סדר,

קג לקו"ש שם ח"ט סעיף ד. הקדמת חומש אור החיים הנ"ל.

קד ברכות כא, ב.

קה סימן לד (נעתק בהגהות מהר"ב רנשבורג ליבמות ד, א).

קו פסחים ו, ב; ירושלמי שקלים פ"ו ה"א; ספרי בהעלתך ט, א; קהלת רבה א, לא; זח"ג קמח, א; תקו"ז טז.

קז תושבע"פ, כלל לשונות סוגיות אות האלף.

קח לקו"ש שם ח"ט הערה 31.

קט ירושלמי ברכות פ"ה מ"ב.

קי נתבאר באריכות בשיעור ב' סיון תש"פ – נדפס ב"נפלאות" בהעלתך תש"פ.

קיא ברכת "אהבת עולם" של שחרית.

קיב ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס, ד. נלמד בארוכה בשיעור ה' מנחם"אב ש"ז (נדפס ב"זאביטה" עקב ע"ט).

ישראל (בגימטריא **תריג**, כללות מצות התורה). אבל כאן בארץ עובדים פאזה, מנטליות אחרת לגמרי, והתפקיד שלנו כאן הוא לעשות את ה' "מלך העולם".

בדרך רמז, יש כאן שתי בחינות – ישראל והעולם. והנה, **ישראל-עולם** הוא שוב אותו יחוד מובהק (שראינו לעיל ביחס ל**נבואה-רוח הקדש**) העולה "**מפי הגבורה**" (להיות "הוי' אלהי ישראל") ועוד "**מפי עצמו**" (להיות "מלך העולם")! כשמוסיפים את אותו מספר (687) ל"מטבע ברכה", "**ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם**" (1003) מקבלים 1690 – הוי' פעמים א-דני ("זה שמי לעלם וזה זכרי לדר"ק^ט), סוד יחודא עילאה ויחודא תתאה הנ"ל (יחו"ע היינו שילוב אד' בהוי', להיות "הוי' אלהי ישראל", ויחו"ת היינו שילוב הוי' באד' להיות "מלך העולם", ודוק).

צדיקים ובעלי תשובה

אפשר להתבונן במעבר בין הדורות לפי עוד ווארט שהרבי כותב^ק – שהחידוש של "מפי עצמו" קשור לעבודת התשובה: כלומר, ארבעת החומשים הראשונים, "מפי הגבורה", הם יחסית עבודת צדיקים ביחס למשנה תורה, "מפי עצמו", שהוא עבודת בעלי תשובה – זהו היחס בין הדור הראשון לדור השני. בדרך כלל החלוקה הזו מוסברת ביחס ללוחות ראשונים (להם שייך נוסח עשרת הדברות בחומש שמות) ולוחות שניים (להם שייך נוסח עשרת הדברות במשנה תורה) – הלוחות הראשונים הם לוחות של צדיקים, עד חטא העגל, ואחר כך צריך לעשות תשובה (מחטא העגל ב"ז בתמוז, ובעיקר בחדש אלול) עד "ויאמר הוי' סלחתי כדברך"^{קכא} ביום כיפור.

למה משנה תורה על פי פשט הוא תשובה?

"אצילי בני ישראל"^{קי} – שיהיה ברור שה', הוא עצמו, כפי שמתגלה באצילות, "מפי הגבורה", הוא אלקי ישראל, "אלהינו".

אבל העבודה שלנו בארץ היא אחרת. צריך להאריך בכך: אנשים לא מבינים, שבמדה מסוימת הגלות היא כמו דור המדבר, עם ישראל בתפוצות כמו דור המדבר (אף על פי שזה הכי גבוה וזה הכי נמוך, "אף עשיתיו"^{קיז}, דווקא שם יש את ריבוי האצילות^{קטו}), ואז הדגש העיקרי הוא היחוד של ה' כ"אלקי ישראל", ההבדלה בין ישראל לעמים. אבל עבודת ארץ ישראל היא אחרת, לעשות שה' יהיה "מלך העולם", כאשר עבודה זו היא על ידי ש"שכינה מדברת מתוך גרונו של משה", "מפי עצמו" של משה. "מלך העולם" הוא גם מלך העולם הגשמי, אליו נכנסים בעבודה בארץ, וגם המלך של כל אומות העולם – כהכנה לכניסה לארץ, חלק מ"משנה תורה", יש גם את "הואיל משה באר את התורה"^{קטז} ב"שבעים לשון"^{קיז}, כהכנה לפני כל אומות העולם.

במלים פשוטות: ה' רוצה להיות "אלהי ישראל", אך משה רוצה שה' יהיה "מלך העולם". ה' הוציא אותנו למדבר, בדווקא – "מצא חן במדבר"^{קיח} – הכל כדי שיוכל להתאהב בנו במדבר דווקא, שיהיה "**הוי' אלהי**

ארבעת החומשים הראשונים, "מפי הגבורה", הם יחסית עבודת צדיקים ביחס למשנה תורה, "מפי עצמו", שהוא עבודת בעלי תשובה – זהו היחס בין הדור הראשון לדור השני

קיג שמות כד, יא.

קיד ישעיה מג, ז.

קטו ראה סוד ה' ליראיו שער "ארבעה עולמות" פ"ה.

קטז דברים א, ה.

קיז סוטה לב, א.

קיח ירמיה לא, א.

קיס שמות ג, טו. פסחים נ, א.

קכ שם ח"ט סעיף ז.

קכא במדבר יד, כ.

בשביל מה צריך לחזור על משהו? שתי סיבות – או ששכחת את הלימוד וצריך לשוב לחזור או שעברת על דברי התורה וצריך לחזור בתשובה

הוא מוסיף ווארט עמוק וחשוב: תשובה חייבת לבוא מהאדם עצמו. היות שאדם מרוחק – במיוחד אם הוא חייב כרת וכיו"ב, הוא נכרת משרשו – אין לו התעוררות גלויה מלמעלה, הוא רחוק. לכן התשובה צריכה להיות על ידי התעוררות פנימית – עצמית "מפי עצמו". הוא אומר שאף על פי כן לכל אתערותא דלתתא, "ובקשתם משם" ^{קכח},

יש סיוע מלמעלה אך בתכלית ההסתר – בא מהמקום הכי עמוק, "ההעלם העצמי", בלשונו (ולכן התוכחה בפתיחת חומש דברים היא ברמוז בלבד). ב"מפי עצמו" יש תופעה של עצמות – ההעלם העצמי מעורר אותו מעצמו להתקרב ולחזור.

אם כן, יחסית, דוד המדבר – אף אחרי חטא העגל ושאר החטאים – הוא דור של צדיקים. כמו קרח, שאחרי כל החטאים – הוא צדיק (ועליו נאמה, לעתיד לבוא, "צדיק [מעיקרא] כתמר יפרח" ^{קכט} סופי תבות קרח ^{קל}), הוא טוען "מדוע תתנשאו", 'אני נשמה דאצילות ומבין כמוך, לא צריך אותך!' (והרבי אומר שהוא צודק מבחינתו). משנה תורה לא ככה, הסימן של עבודת הכתרת ה' כ"מלך עולם", של הכניסה לארץ, הוא עבודת התשובה. מכאן מובן עוד יותר מה שנתבאר לעיל, שהעצמות המתגלה במשנה תורה היא יותר מהעצמות המתגלה בשאר החומשים. לכן ה"מחציו ולמטה איש" הופך להיות "בעלה דמטרוניתא".

ביאה ראשונה וביאה שניה

ביחסי אנוש, את היחס בין "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" – מעבר והתלבשות, דור המדבר שעשה את ה' "אלהי ישראל" והדור שנכנסו

הרבי לא מרחיב, אבל אומר את הנקודה ^{קכב} – שחומש דברים הוא גם חזרה על כל התורה ("משנה תורה") וגם תוכחה. האור החיים בתחלת החומש אומר ^{קכג} שמשנה תורה הוא בעיקר תוכחה, ובו כלולה גם החזרה על התורה. אפשר גם להבין הפוך, שהחזרה היא העיקר והתוכחה היא 'בקשיש', אבל הוא אומר שהתוכחה היא

העיקר. בשביל מה תוכחה? תוכחה היא לשם תשובה. כשלומדים נשמע קצת מוזר שהתוכחה יותר חשובה מהחזרה על התורה – תוכחה חשובה מתורה!! אבל אם מבינים נכון שפירוש תוכחה הוא תשובה – אין הכי נמי, תשובה היא יותר גבוהה מהתורה (כנודע ממאמר חז"ל ^{קכד} שהתורה אמרה שהחוטא יביא קרבן ויתכפר לו והקב"ה – שלמעלה מהתורה – אמר יעשה תשובה ויתכפר לו). זהו פשט אחד.

איך אני מבין שמשנה תורה כלול בתשובה? בשביל מה צריך לחזור על משהו? שתי סיבות – או ששכחת את הלימוד וצריך לשוב לחזור או שעברת על דברי התורה וצריך לחזור בתשובה. הא בהא תליא – אחרי חטא העגל ירדה שכחה לעולם ^{קכה}. כתוב "ורם לבבך – ושכחת" ^{קכו} – השכחה היא בגלל תאוה, בגלל ישות, כבר חטא. כל שכן אם עברת ממש על המצוות, "נעשית לו כהיתר" ^{קכז} – אז צריך ללמד את החוטא מחדש, להכניס אותו לחיידר פעם שניה. כל המושג חזרה, משנה תורה, הוא תשובה – משנה תורה גופא כלול בתוך התוכחה.

כשהרבי אומר ש"מפי עצמו" שייך לתשובה,

קכב שם סעיף א.

קכג נלמד בשיעור ג' מנחם אב ע"ט (נדפס ב"ואביטה" דברים ע"ט).

קכד פסיקתא דרב כהנא כד, ז.

קכה ראה עירובין נד, א.

קכו דברים ח, יד.

קכז יומא פו, ב.

קכח דברים ד, כט.

קכט תהלים צב, יג.

קל ספר הליקוטום תהלים צב.

"מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" במהלך הדורות

המעבר מדור המדבר לדור הכניסה לארץ – שכבר רמזנו שהוא המעבר גם מדורות הגלות לדור הגאולה – בעצם מופיע בכל מעבר בין דורי, כאשר גם מה שהיה כבר "מפי עצמו" חוזר ונהיה "מפי הגבורה" ביחס לדור הבא: יחסית בכל דור, הדור הקודם עם הרבי שלו והרב שלו הם – יחסית אלי – "מפי הגבורה", "[איש ה]אלהים". לעומת זאת, הביטוי שלי למה שאני מקבל בדור שלי, עכשיו, בהוה – הוא "מפי עצמו". זהו סדר השתלשלות הדורות, ו"משה משה" לא פסיק טעמא בגווייהו". כל השתלשלות הדורות היא מ"מפי הגבורה" ל"מפי עצמו", שחוזר להיות "מפי הגבורה" ויש אחריו "מפי עצמו" עוד יותר חזק, יותר עצמי. עם זאת, כמו שיש דורות מיוחדים שהם עיקר הגילוי של תורה, אפשר לומר עיקר הגילוי של "מפי הגבורה" – משה רבינו, רשב"י, האריז"ל, הבעש"ט – כך יש גם עיקרי הדורות של "מפי עצמו". בתוך החסידות אפשר לומר שזה היחס בין הבעש"ט לאדמו"ר הזקן (כנ"ל וכדלקמן). יש דוגמה דומה גם לגבי עבודת התפלה: יש סיפור ידוע אודות חסיד של רבי חייקא מאמדור שהתפלל יפה – אדמו"ר האמצעי הצביע עליו לאביו כדוגמה לתפלה טובה של מי שאינו נזקק לכל ההתבוננות החב"דית, ואביו אמר 'לא הוא מתפלל, רבי חייקא אמדורער מתפלל'. כלומר, גילוי האלקות אצלו הוא בדרך מעבר. בחב"ד גם הרבי מתפלל בתוך החסיד, אבל גילוי האלקות הוא בדרך התלבשות בחסיד, כמו גילוי היחידה של ר' בנימין קלעצק^{קלג} – יש לו גילוי היחידה – גילוי שלו – ואף על פי כן הוא בליווי הרבי (כמו שקצת נסביר בפרק הבא). אצלו הרבי מתלבש ממש ואצל רבי חיים מאמדור מאיר בחסיד בדרך מעבר.

לארץ שעשו את ה' "מלך העולם" – אפשר להסביר גם במושגים ביאה ראשונה וביאה שניה: ביאה ראשונה נועדה לעשות את האשה כלי ("אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי"^{קלא}), אך אין עדיין לידה – דווקא זו היא ביאת מצוה. ביאה שניה היא לשם הולדה – האשה תופסת ב'עצמה' את ההשפעה והרה. בביאה ראשונה היא לא תופסת עדיין, אין התלבשות. כמו שאמרנו ביחס למשה, שיש את הבטול שלו ויש את שלמות המציאות שלו, כך גם כאן: ביאה ראשונה לעשותה כלי, היינו לפעול 'בטול', אבל אין קליטה עדיין – אין התלבשות. דווקא הקליטה, שהיא ההתלבשות, מולידה. שייך לארץ ישראל, "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו"^{קלב}, "אמת מארץ תצמח" – ההולדה היא דווקא כשיש התלבשות. זהו דבר חשוב בכל היחסים בין משפיע למקבל (כמו בין רב לתלמיד) – הפעם הראשונה, המגע הראשון, צריכה לפעול בטול. מכאן והלאה, אם הצלחת לפעול את הבטול בפעם הראשונה, המגמה צריכה להיות הולדה על ידי התלבשות. כמו שנסביר, זהו גם היחס בין הבעש"ט (ושאר תלמידיו), שפועלים את ההשראה האלקית הראשונה, לבין אדמו"ר הזקן (וממשיכי דרכו), שמלבישים את האלקות בהבנה האנושית, בטוב טעם ודעת.

זהו דבר חשוב
בכל היחסים
בין משפיע
למקבל – הפעם
הראשונה, המגע
הראשון, צריכה
לפעול בטול.
מכאן והלאה,
אם הצלחת
לפעול את הבטול
בפעם הראשונה,
המגמה צריכה
להיות הולדה על
ידי התלבשות

קלג שמועות וסיפורים ח"א עמ' 38. ראה אור ישראל ח"ג עמ' לא ואילך.

קלא סנהדרין כב, ב. קלב ישעיה ג, י.

לשבתות בין המצרים יש כח לרדת ממקומן גם אל תוך צרות הגלות, להקדים רפואה למכה ולהמתיק הכל לכתחילה

"קדש" שנבדל מהחטא ועונשו, עונש הגלות, אך לשבתות בין המצרים יש כח לרדת ממקומן גם אל תוך צרות הגלות, להקדים רפואה למכה ולהמתיק הכל לכתחילה (בכח נשיאת ההפכים של העצמות – גילוי העצמות העמוק יותר שיש דווקא בהתלבשות, כנ"ל). בפרט בשבת

שלפני תשעה באב, שבת חזון – בה קוראים את הפטרת "חזון ישעיהו"^{קמב}, על שם ישועה – יש כח להפוך את החשך לאור ואת המר למתוק, את החורבן לבנין – "בנין שלם", בנין נצחי. אם כן, יש ממד של בשורת הגאולה במעבר "מפי הגבורה" ל"מפי עצמו" – רמז למהות הגאולה לה אנחנו מצפים: כנראה שהגאולה היא מצב בו כל עם ישראל יזכו ל"מפי עצמו" – מעלת משה רבינו, אותה הוא ינחיל לכולנו – מעלה עצומה אפילו ביחס ל"מפי הגבורה". באמת יש מעלה עצומה ואדירה ב"מפי עצמו" – שהאלקות מתייחדת עם משה, "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה רבינו". כך בגאולה כולנו נהפוך לנביאים, חוזים, בחזון האמתי של אחרית הימים – "ונבאו בניכם ובנותיכם"^{קמג}.

התפשטות "מפי עצמו"

צריך להסביר זאת יותר: ראינו ש"מפי עצמו" היינו המשכת דבר הוי' למשה רבינו בדרך התלבשות ממש. מדרגה זו שייכת גם ל"אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"^{קמד} (סוד "משה משה" לא פסיק טעמיה בגוייהו" מדור לדור), ובאמת כל חידוש אמתי של כל יהודי שמחדש בתורה הוא "מפי עצמו" של משה רבינו (כמבואר בתניא^{קמה} שלכל יהודי יש ניצוץ של משה רבינו). הבחינה הזו תתגלה ביתר

ה. חזון הגאולה חזון הגאולה – מעלת "מפי עצמו" לכל ישראל

הכל קשור לזמן – כמאמר אדמו"ר הזקן שצריך "לחיות עם הזמן"^{קלד} – ואת חומש דברים מתחילים לקרוא בשבת חזון. ההופעה האחרונה של המלה "חזון" בתנ"ך היא במגלת איכה,

שנקרא בתשעה באב – גם כשיבוא משיח נקרא אותה, רק שכל התוכן יתפרש באור אחר לגמרי – "גם נביאיה לא מצאו חזון מהוי"^{קלה}. כך בספר הקינות על החורבן, שמתאר ההיפך מהגאולה. בגאולה החזון מתממש – החזון הוא הגאולה.

חזון הוא כמו רוח הקדש ביחס לנבואה לרוח הקדש הוא גם יחס של נבואה וחזון. מהו חזון? שיש לי חזון. נבואה היא מה שה' מנבא אותי, אבל חזון הוא רוח הקדש. איפה יש נביאים וחוזים בספירות? בהקדמת תקוני זהר כתוב: "חוזים נביאים מסטרא דנצח והוד"^{קלו} (ומבואר שם^{קלז} שנביאים נצח וחוזים בהוד) – "איהו בנצח", מלמעלה למטה, ו"איהו בהוד"^{קלח}, מלמטה למעלה. כל מה שדברנו על נבואה ורוח הקדש נקרא גם נבואה-חזון, "ונח מצא חן בעיני הוי"^{קלט}.

כתוב^{קמ} שהשבתות שבתוך שלשת השבועות הם בבחינת "מקדים רפואה למכה"^{קמא} – השבתות הן רפואה לכל הלא-טוב שקרה בימים האלה לעם ישראל. כל שבתות השנה הן

קלד לוח "היום יום" ב' חשון.
קלה איכה ב, ט. ורמז מופלא: ממוצע כל מלה ב"גם נביאיה לא מצאו חזון מהוי" הוא חזון!

קלו הקדמת תקו"ד ב, א.
קלז בעמוד הקודם – "...מארי תורה, נביאים, חוזים, צדיקים...".

קלח ע"ח שער הכללים פ"א, ובכ"ד.

קלט בראשיתו, ח.

קמ אוה"ת נ"ך ח"ב עמ' א'צד ומאור ושמש רמזי בין המצרים. הובא ונתבאר בלקו"ש ח"ד שם סעיף ד.

קמא ע"פ מגלה יג, ב.

קמב ישעיהו א, א.

קמג יואל ג, א.

קמד ע"פ תקו"ד תקון סט (קיב, א).

קמה תניא פמ"ב.

(כמו שהרבי מביא בשיחה^{קנד}). למה? כדי לתת לעם בשר, שהרי "מאין לי בשר"^{קנה}, אין לו כח להמשיך לעם גשמיות. ה' אומר לו – בלעדיך גם בשר לא יהיה, כל השפעה צריכה לעבור דרכך. אבל בשביל לעזור לך להתלבש למטה, לתת לעם בשר תאוה, אתה צריך להתפשט בשבעים איש – אתה יורד עולם ומתחיל להתפשט. ככל שיורד יותר משה רבינו מתפשט (לרוחב) יותר ויותר, עד שבגאולה, אחרית הימים, משה רבינו מגיע לכולם. ולסיכום:

מצילות	משה רבינו
בריאה	שבעים זקנים
יצירה	עובדי ה' באהו"ר פנימיים
עשיה	יהודי מס"נ פשוטים

"כולם ידעו אותי"

על הגאולה כתוב "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את הוי' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאם הוי' כי אסלח לעונם ולחטאתם לא אזכר עוד"^{קנו} – כולם ידעו אותי, כולם יהיו כמו משה רבינו, זהו היעוד האמתי. מכח "משנה תורה", התורה הנאמרת "מפי עצמו" של משה, הוא נותן לכולנו מעלה זו.

והרמז: הפסוק הראשון של חומש דברים, "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב", עולה 5060 והפסוק של אחרית הימים, "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את הוי' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאם הוי' כי אסלח לעונם ולחטאתם לא אזכר עוד", עולה 5061, אחד יותר. בדרך כלל אנו משתדלים לדייק בחשבון גימטריא, אך לפי האר"ז^ל שרגיל להוסיף את כולל אפשר לומר ששני הפסוקים שונים אותו דבר – התכלית של חומש דברים

שאת ויתר עז לעתיד לבוא, כאשר יקיים היעוד של "כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"^{קמי}, וכדי להגיע לכך על כל אחד לחדש בכל פרד"ס התורה, כמו שהאר"ז^ל אומר^{קמז} וכתוב בתניא^{קמח}.

הציור הוא כך – ה"אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא" יורדת ומתרחבת ומתפשטת בכל עולם, כמו פירמדה^{קמט}: המשה רבינו שבדור הוא ה"חד בדרא". בעולם הבריאה יש "עיני העדה", כמו שכתוב בתניא^{קי} שבכל דור מתלבשים בעיני העדה ניצוצות של משה רבינו. אך ממשיך וכותב בתניא שיש בכל יהודי ניצוץ של משה רבינו. איך הניצוץ מתגלה? בנשמות דעולם היצירה (עולם המדות, אהבה ויראה, הנולדות על ידי ההתבוננות באלקות) היינו על ידי עבודת ההתבוננות, הפנמת דברי אלהים חיים בעבודת ה' הפנימית ("עבודה שבלב זו תפלה"^{קיב} כאשר "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא"^{קיב}). על כך אדמו"ר הזקן מסר את הנפש, שכל אחד (מהמקושרים אליו, ההולכים בדרכו) ירגיש טעם ביחודא עילאה (כנ"ל). וכך מתפשט ויורד הניצוץ של משה רבינו עד לעולם העשיה, "אף עשיתיו", בנשמות היהודים הפשוטים של הבעל שם טוב, יהודי מסירות נפש על ה' ותורתו.

בכל עולם נשמת משה רבינו מתפשטת יותר ויותר. בעולם האצילות משה הוא אחד (הגם שיש עוד נשמות דאצילות, כמו בדור המדבר, שעל כן חלק קרח על משה ואמר "מדוע תנשא"^{קיג}, אך באמת רק משה רבינו הוא "אצילות שבאצילות" בבטול גמור לקב"ה, כמבואר בדא"ח). אחר כך משה רבינו מאציל את רוחו על שבעים איש

קמו ישעיה יא, ט.

קמז שער רה"ק לח, ב.

קמח אגה"ק כו.

קמט ראה באופן אחר בספר פנים אל פנים פ"ב (עמ' נד' נח).

קנ פמ"ב.

קנא תענית ב, א.

קנב זהר ח"ג רסז, א.

קנג במדבר טז, ג.

קנד לקו"ש ח"ט שם סעיף ה.

קנה במדבר יא, יג.

קנו ירמיה לא, לג.

ה' יסלח, מבטיח שיסלח את העוונות ולא יזכור את החטאים, ואז ממילא כולם ידעו אותי "מקטנם ועד גדולם". זהו היעוד של משנה תורה

בחינה של "מפי עצמו", שהיא מה שה' נותן עכשיו למשה. הוא מתלבש בשכל שלו, במדות שלו, בלב שלנו – ומשה מוסר לנו זאת. זהו ה"מקדים רפואה" של שבת חזון לפני תשעה באב – מלמד אותנו איך להביא את הגאולה במהרה בימינו אמן. בדרך זו דווקא נזכה שהימים האלה יהפכו "לששון ולשמחה ולמעדים טובים והאמת והשלום אהבו"^{קסב}.

1. מדרגות ב"מפי הגבורה" וב"מפי עצמו"

חילוקי מדרגות ב"מפי הגבורה" וב"מפי עצמו"

הזכרנו שבגמרא כתוב "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" על הקללות של תורת כהנים ומשנה תורה ובזהר כתוב בכלל על ארבעת החומשים הראשונים וכל משנה תורה. ברור שה"מפי הגבורה" וה"מפי עצמו" של הקללות-התוכחה הם למטה מאותן מדרגות של כל החומשים. הרבי מביא בהערה^{קסג} משהו פשוט, שהביטוי "מפי הגבורה" מופיע בפרט ביחס ל"אנכי ו'לא יהיה לך' מפי הגבורה שמענום"^{קסד} – זהו גילוי מיוחד של "מפי הגבורה" שמגיע לכולנו – ומציין ש"על כרחך צריך לומר דכמה דרגות ב'מפי הגבורה'".

יש עוד מדרגה, שאינה "מפי עצמו", אבל היא עוד 'ירידה' בכתיבת התורה. זוהי עוד תעלומה, מחלוקת בלתי מובנת – כמו שאומרים על "מפי עצמו" – מי כתב את שמונת הפסוקים האחרונים של התורה, שאחרי פטירת משה רבינו? יש בחז"ל^{קסה} שתי דעות – או יהושע,

היא "ולא ילמדו עוד וגו'". סיום הפסוק בירמיהו, "כי אסלח לעונם ולחטאתם לא אזכר עוד", אומר שכל זמן שיש עוונות וחטאים – מזיד ושוגג (מבחינה מסוימת השוגג יותר חמור, בא מהלא מודע, מ"העלם הרע"^{קפ}) – אי אפשר לדעת את ה'. אפילו לא כתוב שם שעושים תשובה, כבר עשו, כמו שהרבי אומר^{קנח}. ה' יסלח, מבטיח שיסלח את העוונות ולא יזכור את החטאים, ואז ממילא כולם ידעו אותי "מקטנם ועד גדולם". זהו היעוד של משנה תורה (שפסוק הפתיחה שלו רומז כולו לחטאים, כדברי רש"י).

מפתח הגאולה בידינו

כמו שכבר הזכרנו, אפילו בין גדולי הצדיקים של החסידות ישנו ההבדל בין כל הצדיקים לבין חב"ד. כל הצדיקים הגדולים אמרו תורה מן השמים, אמרו בדרך מעבר – הם צינור פתוח, האור עובר דרכם. והנה חב"ד, החל מאדמו"ר הזקן, היא דרך התלבשות בשכל – התלבשות בשכל שלו, וכך לימד את כולנו. כתוב שהגאולה תלויה בהפצת רזי תורה – "לכשיפוצו מעינותיך חוצה"^{קנט} – דווקא באופן של "יתפרנסון מיניה"^{קס}, שהדברים יתלבשו בהבנה והשגה. דווקא בדרך ההתלבשות נזכה לכולנו להיות נביאים וחוזים ולהגשים את חזון הגאולה.

יש לנו שאלה תמיד – "בידי מי מפתח הגאולה"^{קסא}, מי מביא את הגאולה, ה' או אנחנו? הכל ה', אבל ה' רוצה שנקח את האחריות בידיים שלנו, שאנחנו נביא את הגאולה. גם זו

קנז ראה שיעור כ"ה תמוז ע"ט פ"ה.

קנח שיחת ש"פ בלק תשנ"א סעיף ז.

קנט כדברי המשיח לבעש"ט - ראה אגרת הקדש שנדפסה בריש כתר שם טוב (הוצאת קה"ת).

קס ראה זהר ח"ג כ"ג, ב (ונתבאר בכ"ד בדא"ח).

קסא ראה מאמר "בידי מי מפתח הגאולה?" בספר מלכות ישראל ח"א.

קסב זכריה ח, יט.

קסג לקו"ש שם ח"ט שוה"ג להערה 7.

קסד מכות כד, א.

קסה ב"ב טו, א.

הפירושים (יש גם פירוש מהבעש"ט, שדמע היינו לשון דמוע-ערבוב, ה' נתן למשה את האותיות המרכיבות את שמונת הפסוקים האחרונים בערבוביה ופתאום האותיות נפלו לפי הצירופים שלנו)קסט – זו ודאי עוד מדרגה של ירידה.

אם את שמונת הפסוקים האחרונים של התורה כתב יהושע, האם "מפי הגבורה" או "מפי עצמו" שלו? בפשט, ה' אומר ויהושע כתב, כמו שבארבעת החומשים הראשונים ה' אמר ומשה כתב. פה יהושע מחליף את משה רבינו בכתיבה. אם לא נאמר כך, זו באמת בעיה בקדושת ספר תורה למאן דאמר שיהושע כתב. אדרבא, צריך לומר שיהושע עוד יותר בטל כאן לקב"ה – ה' אמר והוא רק מבצע. רבי מאיר חולק ואומר שלא יתכן שיש בספר תורה פסוקים שלא משה רבינו כתב, "זכרו תורת משה עבדי"קע. מה אותו מאן דאמר צריך לומר? מה היחס בין משה ליהושע? משה הוא "פני חמה" ויהושע הוא "פני לבנה"קטא – הלבנה מצד עצמה לית לה מגרמה כלום, אור הלבנה הוא בעצם אור החמה שמאיר בה. לפי זה, אפשר לומר שגם למאן דאמר שיהושע כתב את הפסוקים האלה, משה רבינו הוא שכתב אותם, כי בעת הסתלקותו (עזיבת הנשמה את הגוף) הוא לגמרי התלבש בתוך התלמיד שלו. יש הרבה משמעויות של התלבשות. אם מישהו אומר שיהושע כתב שמונה פסוקים בתורה – אף שחייבים לומר (לכאורה) שמשה רבינו כתב אותם, רק שהוא מת – אז חייבים לומר שבאמת הוא לא מת (כל שכן וקל וחומר מיעקב אבינו שלא מתקטב) אלא שעכשיו הרב חי בתוך התלמיד (כמו שהרבי רמז על הרבי הקודם – "נשמתו ביי"). התלמיד בטל לרב, הרב בתוך התלמיד, וה' אומר לו מה לכתוב.

קסט ראה באריכות שיעור ג' סיון ע"ו (וש"נ).

קע מלאכי ג, כב.

קטא ב"ב עה, א.

קעב תענית ה, ב. וראה סוטה יג, ב ("יש אומרים לא מת משה").

או שה' אומר ומשה כתב בדמע. לכאורה ברור שזו תורה של משה "מפי עצמו" – או שבכלל לא הוא כתב, אלא יהושע כתב, או שכתב לא מרצונו, באילוץ גמור, בדמע, כאשר "הקדוש ברוך הוא אומר". לפי שתי הדעות, שמונת הפסוקים האחרונים נכתבו לכאורה "מפי הגבורה". יש פה איזה "נעוץ סופן בתחלתן", המדרגה הכי נמוכה כנראה חוזרת למדרגה הכי עליונה (שמונת הפסוקים האחרונים של התורה בשני הפסוקים הראשונים של עשרת הדברות – עשרה פסוקים, שנים בראש כנגד כתר וחכמה ושמונה בסוף מבינה עד מלכות).

חמש מדרגות כנגד שם הוי'

אם כן, יש פה חמש מדרגות, אותן אפשר להקביל לאותיות שם הוי' עם קוצו של י': את שתי המדרגות העליונות של "מפי הגבורה" – "אנכי" ו"לא יהיה לך" וארבעת החומשים – נקביל לקוצו של י ול-י. את "מפי עצמו" של כל משנה תורה ל-ה עילאה. הקבלה זו מתאימה להסבר (לעיל, בפרק א, ולקמן בפרק ז) שהיחס בין "מפי הגבורה" ל"מפי עצמו" הוא בין אבא לאמא, רק שלאבא, סוד ה-י של שם הוי', יש קוצו של י, כתר, שני הדברות הראשונים (שרש רמח מצות עשה ושסה מצות לא תעשה, כמבואר בתניאקסו).

הברכות והקללות הן בלב, בז"א, שם יש דינים. יש מאמר חז"לקסט שבכל מקום שיש תוכחה יש גם ברכה. לא רק שבפנימיות הקללות הן ברכות, כמו שיודעים מהחסידותקט, אלא גם בפשטות – בכל מקום שה' מוכיח הוא גם מברך בסמיכות. בתורת כהנים יש ברכות ואז תוכחה, וכך גם במשנה תורה. זאת אומרת שקללות תמיד הולכות יחד עם ברכות, מאוזן – איזון חסדים וגבורות שיש בז"א, ו שבשם.

אם אמר "משה כתב בדמע" – עם כל

קסו פרק כ.

קסז ראה דברים רבה א, ט (ועד"ז בכ"מ בחז"ל).

קסח ראה לקו"ת בחקתי (ובכ"ד).

כן, היא בעולם היצירה (עולם היצרים – הברכות מצד היצר הטוב והקללות מצד היצר הרע).
 החידוש של שמונת הפסוקים האחרונים הוא "אף" (משה עצמו אומר "יגדתי מפני האף" קעה) – "אף עשיתיו" – שאפילו הם שייכים למשה רבינו, אף על פי שלכאורה הוא מת.

אדם קדמון

"מפי הגבורה" של "אנכי" ו"לא יהיה לך"

אצילות

"מפי הגבורה" של ארבעה חומשים (הוי' דאצילות)

בריאה

"מפי עצמו" של כל חומש דברים

יצירה

"מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" בקללות

עשיה

שמונת הפסוקים האחרונים של התורה

חש-מל-מל; הכנעה-הבדלה-המתקה

בחמש המדרגות הנ"ל, העיקר כמובן הוא ה"ג ראשונות – ה"מפי הגבורה" ללא ממוצע המחבר של "אנכי" ו"לא יהיה לך", משה אומר "מפי הגבורה" של ארבעת החומשים הראשונים ומשה אומר "מפי עצמו" של משנה תורה. מהו הסדר הפנימי שלהן בעבודה?

חומש דברים נקרא על שם דבור משה רבינו לעם ישראל – "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל". כלומר, עיקר הנקודה של משנה תורה הוא שמשה הוא המדבר, היינו "מפי עצמו" של משה (השכינה שמדברת מתוך גרונו של משה היינו סוד המלכות, עולם הדבור, שמתאחד עם משה עד שנעשה ה"אני" שלו, וכמאמר הלל "אם אני כאן הכל כאן" קטו) ופרש בזהה קטז שהולך על "שכינתא דאיקרי אני". נמצא רמז שכללות משנה תורה היא בחינת "מל" לשון דבור ("מי ימלא גבורות הוי' קטח), רמז לתוכחת משנה

קעה דברים ט, יט (וראה ב"ב ט, ב).

קעו סוכה נג, א.

קעז השמטות זחר ח"א רסא, ב.

קעח תהלים קו, ב.

אם אכן הרב בתוך התלמיד, אולי עדיין זה "מפי עצמו" של משה וה' לא צריך לומר – המשך משנה תורה. משה ממשיך לומר, רק שיש כאן עוד שלב התלבשות – הכל הכנה לדור שנכנס לארץ, וכעת משה כל כך מתלבש במנהיג אותו דור עד שבעיני בשר רואים את יהושע כותב. בכל אופן, זהו סוד המלכות, ה תתאה שבשם, בשם הוי' שעשינו כאן, י-ה-ו-ה מאד חשוב. ולסיכום:

קוצו של י

"מפי הגבורה" של "אנכי" ו"לא יהיה לך"

י

"מפי הגבורה" של ארבעת החומשים הראשונים

ה

"מפי עצמו" של כל חומש דברים

ו

"מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" בקללות

ה

שמונת הפסוקים האחרונים בתורה

חמש המדרגות כנגד העולמות

בדרך כלל, סתם שם הוי' כולו באצילות, אבל כאן יותר נכון לומר שכנגד אדם קדמון-אצילות-בריאה-יצירה-עשיה – מצטייר יותר יפה: עשרת הדברות בכלל, ובפרט מה ששני הדברות הראשונים שמענו ישר "מפי הגבורה", היינו התגלות א"ק, קוצו של י.

ארבעת החומשים שנאמרו "מפי הגבורה" והם עצמם כנגד י-ה-ו-ה, הם באצילות – הוי' בחכמה"קטג.

משה "מפי עצמו" של משנה תורה הוא גילוי בבריאה – הכל "אצילות איז אויך דא"קטד, גילוי אצילות בבריאה, בדברו אל דור השני, הדור שנכנסו לארץ.

הקללות, שיש עמן תמיד ברכות, הן עולם היצירה שחציו טוב וחציו רע. כל התוכחה, אם

קעג משלי ג, יט.

קעד מאמר הרב המגיד ממעזריטש.

עצמו" הוא כותב^{קפא} שזו מדרגת ז"א דאצילות. בכתבי האריז"ל^{קפב} – לפי הזהר^{קפג}, ומבואר באריכות בלקוטי תורה של אדמו"ר הזקן^{קפד} – מבואר ששרש משה רבינו הוא ז"א דאצילות, ואם הוא מקבל משרשו זו מדרגת "מפי עצמו". זהו ווארט די מובן.

אם כך, ההתלבשות כאן היינו התלבשות ה' מתלבש בז"א דאצילות, עד כדי כך שהוא נקרא על שם ז"א דאצילות. בכל יחוד קוב"ה ושכינתיה ה' נקרא על שם ז"א דאצילות, סיום עולמות האין סוף. המלכות היא כבר תחלת הבריאה. לכן היחוד הוא בין עולמות האין סוף, עד ז"א דאצילות, עם המלכות, ראש הבריאה. כשה' מתייחד עם כל האין סופיות שלו, מתלבש בז"א, ומשם באה הנבואה למשה רבינו זהו "מפי עצמו".

האריז"ל לא מדבר על מעבר או התלבשות, אלא רק מסביר שאם הנבואה באה למשה משרש נשמתו היא "מפי עצמו" ואם למעלה מכך היינו "מפי הגבורה". למעלה היינו עתיקא, וממילא "משה משה" לא פסיק טעמא בגווייהו" היינו "ז"א בעתיקא אחיד בתליא"^{קפה} ועוד יותר "ז"א ועתיקא כולא חד"^{קפז}.

אבא ואמא

אבל, אם כבר משייכים את שתי הבחינות לפרצופים ולבחינות העליונות, אפשר לפרש בעוד צורות:

לדוגמה, כפי שכבר הזכרנו, האריז"ל עצמו אומר שנשמת משה רבינו היא הרכב של שני שמות – קפד-קסא. מה ההבדל? קפד מצד החכמה וקסא מצד הבינה. בתוך תרפו – יחוד "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" (נבואה-רוח הקדש,

תורה, עיקר ענינו של משנה תורה, כנ"ל מבעל אור החיים). היינו המתקת הדינים מכח הדבור (פירוש הבעל שם טוב^{קעט} ל"מי ימלל גבורות ה'", מי-בינה ימתיק בדבורו את הדינים של ה'), ואי אפשר להמתיק דינים אלא בשרשם בבינה ("מי" כנ"ל).

כאשר עם ישראל שמעו את הדבור – "אנכי" ו"לא יהיה לך" – יוצא מפי הגבורה פרח נשמתם ואמרו אל משה "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים [ה'גבורה] עצמו] פן נמות"^{קפז}. מתוך "חש" פנימי של בטול ושפלות בתכלית התחננו שה' יחשה ולא ידבר אתם ישירות "פן נמות". ואז "ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים" – הם בהכנעה-חש ומשה בהבדלה-מל מלשון ברית מילה. בהמשך, כאשר משה מדבר אל העם "מפי הגבורה" (דרך מעבר, כמו שיתבאר, כלומר ששומעים את ה' מדבר, כדברי הגר"א הנ"ל) הדבר פעל בעם התרוממות ותחושת הבדלה מעין ההבדלה של משה רבינו.

נמצא ששלוש המדרגות – "מפי הגבורה" ללא ממוצע, משה "מפי הגבורה", משה "מפי עצמו" – הן בסוד חש-מל-מל וכן, בעבודת האדם, הכנעה-הבדלה-המתקה. הדבר מתאים להקבלת שלש המדרגות לקוצו של י (כתר), חכמה (י) ובינה (ה): הכתר חש (הכנעה), יסוד אבא (הברק המבריק על השכל) מל לשון ברית מילה (הבדלה), יסוד אמא (סוד המקוה) מל מלשון דבור (המתקה).

ז. "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" בספירות עתיקא וז"א

כשהרבי מדבר על רוח הקדש של משה "מפי

קפא לקו"ש ח"ד שם הערה 9.
קפב בלקו"ת מפנה למק"מ על זהר ח"ג רסא, א. וראה גם פע"ח שער עולם העשיה פ"ו.

קפג ח"ג רסא, א.

קפד לקו"ת שה"ש כ, ג.

קפה זהר ח"ג רצב, א; ע"ח שי"ג (אריך אנפין) פ"ב.

קפו זהר ח"ג קמא, א.

קעט הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אותיות עב"עג.

קפז שמות כ, טז.

נתפס. נשאר חידה. זהו סוד האחוריים של שם **עב**, השם הכי קדוש – האחוריים שלו. אבל העצם של שם אהי הוא שם **קסא**.

לפי זה, שתי הבחינות של "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" יוצאות משני המזלות – אור אבא יונק ממזל העליון "נצר חסד" והוא "מפי הגבורה" (השרש הראשון שלו הוא בגבורה דעתיק המתלבשת במוחא סתימאה דאריך, צמצום האור העצמי של הכתר שיתלבש באותיות התורה), אבל בדרך אחוריים, כי לא נתפס, לא מתלבש. זהו חסרון. מה שפנים, הפנים הם שם **קסא**, פני אמא, "משה זכה לבניה", מזל התחתון "ונקה" שמניק את אור אמא^{קפס}. אם כן, או שנאמר ש"מפי הגבורה" היינו עתיקא, כתר, ו"מפי עצמו" הוא ז"א, ואז בשביל "משה משה" לא פסיק טעמא בגוויהו" צריך לומר ש"ז"א בעתיקא אחיד ותליא" ויותר מכך – "כולא חד", או, בפירוש השני, "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" הם חכמה ובניה, "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^{קצ}.

"מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" – תבונה ומלכות

עוד דרך להסביר, על פי הפסוק "פה אל פה אדבר בו" (שהוזכר בפרק א): בקבלה יש פה עליון דתבונה, שממנו יוצאים ז' הבלים בהם ה' ברא את העולם, ויש הפה תחתון, "מלכות פה, תורה שבעל פה קרינן לה"^{קצא}. כתוב בפירוש^{קצב} שמשנה תורה הוא מקור התורה שבעל פה. כתוב^{קצג} שארבעת החומשים הם כנגד י"ה ז"ה, שם הוי', "שם בן ד" (גם בבניה יש שם הוי' – הוי' בניקוד אלהים, "סוד הוי' [ליראין] כנודע, היינו "מפי הגבורה", ודוק), וחומש דברים הוא

ישראל-עולם), כנ"ל – יש את מילויי הוי' ומילויי אהיה. **קפד** אמנם אינו אחד המילויים, אבל הוא האחוריים של שם **עב**, המילוי הראשון של שם הוי', ו**קסא** הוא המילוי הגבוה ביותר של שם אהי.

משה רבינו עצמו שייך לשם אהיה^{קפד}. ה' מתגלה אליו בסנה – "אהיה אשר אהיה... אהיה שלחני עליכם"^{קפח} – ואחר כך השם הזה לא מופיע עוד בתורה (ובכל התנ"ך), אומר דרשני. רמז מפורסם ש"אהיה אשר אהיה" עולה 543, היפוך של 345 (**משה**), כאילו מתגלה לו בהשתקפות, משלים. מה פירוש "אהיה אשר אהיה"? אני אהיה מה שאני רוצה להיות, אם אני רוצה להיות אתה – אני אתה. הגילוי של כך בפועל הוא במשנה תורה, "מפי עצמו" של משה, "דרך התלבשות". ה' מגלה לו שאתה "גואל ראשון" ואתה עתיד להיות "גואל אחרון" כי אני – "אני ראשון ואני אחרון" – מתלבש בך ממש, אתה הנציג שלי בעלמא דין, "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה".

מה אמרנו עכשיו? כמו שהאריז"ל אומר ש"מפי עצמו" היינו ז"א ו"מפי הגבורה" עתיקא, אפשר לומר יותר פשוט ששתי הבחינות הן כנגד אבא ואמא, חכמה ובניה. והיינו כנ"ל בחמש המדרגות שכנגד שם הוי' (וכנגד חמשת העולמות א"ק אבי"ע), ששם "מפי הגבורה" של ארבעת החומשים הוא כנגד ה"י של שם הוי', אבא-חכמה, ו"מפי עצמו" של משנה תורה כנגד ה"ה עילאה של שם הוי', אמא-בניה. "משה זכה לבניה", אך יש בו שני מרכיבים – **קפד** הוא "מפי הגבורה" שלו (אחוריים, בדרך ירידה, ה' נמשך אליו) ו**קסא** הוא ה"מפי עצמו" שלו. יש ב"דרך מעבר" מעלה וחסרון – יש מעלה, שעובר מלמעלה, וחסרון, שלא נתפס. מהם אחוריים בקבלה? שתוך כדי שהוא נמשך הפנימיות מסתלקת – כך מוסבר בקבלה. למה הוא מסתלק? כי לא

קפס רמז לפירוש זה: "נצר חסד" – "מפי הגבורה" "ונקה" – "מפי עצמו" = 1260 = 9 פעמים 140, חכמה בינה. קצ ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א. קצא הקדמת תקו"ד י, א ("פתח אליהו"). קצב מגלה עמוקות (ואתחנן) אופן רמו ובכ"ד. קצג ראה גם שעה"כ דרשי חג הסוכות ו (ומקורו בזהר).

קפד משה ועוד אהיה עולה ו צירופי אין, ג"פ אני אין. קפח שמות ג, יד.

אבינו), ו"מפי עצמו" של משה רומז לספירת הנצח, המדה של משה עצמו במדות הלב. המעבר מהגבורה לנצח הוא סוד "שכל את ידיו" קצח – יד שמאל (גבורה) של יצחק נמשכת לרגל ימין, על ראש (העולה משה-יוסף, ממוצע המחבר) מנשה, אותיות משנה, משנה תורה (משנה היא משה עם נ, שרש המשנה, תורה שבעל פה – בחינת "מפי עצמו" – במשנה תורה).

"מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" – דעת עליון ודעת תחתון

"אחרון אחרון חביב". משה רבינו הוא הדעת של כללות נשמות ישראל, כמבואר בתניא קצט. אך יש בדעת שתי בחינות, סוד "אל דעות הוי"': דעת עליון (שלמעלה היש האמתי ולמטה האין, "כולא קמיה כלא חשיב") ודעת תחתון (שלמטה היש הנברא ולמעלה האין של היש הנברא, "מאין באת" רא, שנקרא אין על שם העלמו מעיני הנבראים וגם בהיותו הארה בעלמא, אין, ביחס ליש האמתי). ידועה תורת המגיד רב שה' ברא את העולם יש מאין ותפקיד הצדיקים ("ועמך כלם צדיקים" רג) הוא להחזיר את העולם (לשון העולם אלקות ר) מיש לאין (בטול היש לאין, כלומר לגלות ביש הנברא את שרש האין האלקי המהוה ומחיה אותו בכל רגע תמיד).

והנה, דעת עליון היא בחינת "מפי הגבורה" ("הגבורה" היינו היש האמתי הנושא הפכים, סוד "אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי כי עז לאלהים [שם הגבורה] ר), ואילו דעת תחתון הוא "מפי עצמו" (עבודת עצמו של משה להחזיר את היש לאין, שהוא הוא – האין האלקי –

שם אדני. אם "פה אל פה" היינו מהפה העליון דתבונה אל הפה התחתון, מלכות, "הא בהא תליא", זהו עוד פירוש במושגים של ספירות ל"מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" קצד.

פה הבינה נקראת "מפי הגבורה" על שם הפסוק במשלי, "אני בינה לי גבורה" קצה, שפירושו בקבלה קצו שפרצוף אמא מלביש את זרוע שמאל (גבורה) דאריך ("לי גבורה" היינו כמו 'בי גבורה' – גבורה דאריך מתלבש בי). לפי זה, "מפי עצמו" היינו מלכות – פשט, 'עצמו' היינו 'אני', "שכינתא דאיקרי אני" קצז.

אם כן, אמרנו ששתי הבחינות יכולות להיות עתיקא וז"א, יכולות להיות אבא ואמא ויכולות להיות תבונה ומלכות. הפשט שאמרנו בהתחלה הוא ש"מפי הגבורה" היינו הדיבור כלפי נשמות דאצילות ו"מפי עצמו" היינו הדיבור כלפי נשמות דבריאה, הנשמות שנכנסו לארץ, שהן בעצמן באו בהתלבשות.

"מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" – גבורה ונצח

יש עוד זוג ספירות שאף הן בסוד "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו": "מפי הגבורה" על פי פשטות רומזת לספירת הגבורה (שרש יצחק

קצד תבונה מלכות עולה "מפי עצמו" ועוד "רוח הקדש" – לכאורה לא מתאים למוסבר כאן שתבונה היא "מפי הגבורה" ומלכות "מפי עצמו". ההסבר קשור לדברי הרבי (שהזכרנו לעיל) שהתלבשות של חומש דברים היא חלה למפרע על ארבעת החומשים, אפשר לקרוא את כל התורה בדרך של התלבשות (חב"דניק הכי אוהב התלבשות בשכל...). דוגמה לכך יש ברש"י בפרשת משפטים, המשוה את הפסוקים כפי שנאמרו במשפטים להופעתם במשנה תורה, ומתוך כך מסיק את כל הדינים. כלומר, בלי חומש דברים לא הייתי מבין את הפשט, הייתי יכול לטעות בפשט כל פסוקי משפטים – לא יודע 'מי נגד מי', זכר או נקבה, גברא או חפצא, כל החילוקים שכותב שם. בזכות משנה תורה אני יכול להבין נכון את כל פסוקי החומשים הראשונים, וגם כמובן את פסוקי משנה תורה. אם כן, בסופו של דבר הכל הופך להיות "מפי עצמו" (ובכלל, בחסידות מוסבר שתבונה היינו כח הקליטה וההפנמה בנפש, בחינת התלבשות עד שהדברים מתקבלים בנפש האדם ממש, "מפי עצמו").

קצה משלי ח, יד.

קצו ע"ח שי"ג (אריך אנפין) פ"ב (מ"ת).

קצז זהר ח"א מד, א.

קצח בראשית מח, יד.

קצט פמ"ב.

ר שמואליא ב, ג. ראה ע"ח שכ"ה (חסידים וגבורות) דרוש ב (מ"ק).

רא אבות פ"ג מ"א.

רב אור תורה (אמור) אות קכ.

רג ישעיהו ס, כא.

רד ראה ספר הבהיר אות י.

רה תהלים טב, יב.

סיכום

מצאנו, אם כן, חמשה זוגות אפשריים בתוך הספירות למושגים "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו":

"מפי הגבורה" "מפי עצמו"	
עתיקא	זעיר אנפין
אבא	אמא
תבונה	מלכות
גבורה	נצח
דעת עליון	דעת תחתון.

שרש נשמתו). במדבר, לדור דעה, האירה הארת דעת עליון, איך שכולא קמיה כלא חשיב (בחינת מדבר, "ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישמן"¹⁷). אך עיקר העבודה שמצד דעת תחתון, להחזיר את היש הנברא לאין, הוא בארץ ישראל, ולכן בחינה זו מתאימה לדור שנכנסו לארץ, שיתקיים אצלם "לדעת בארץ דרך [בכל גוים ישועתך – שיהיה ה' מלך העולם כולו, עיקר העבודה בארץ ישראל כנ"ל]"¹⁸.

17 דברים לב, י.

18 תהלים סז, ג.

מתונים בדין

"וְאֶצְוֶה אֶת שְׂפָטֶיכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר" מפרש רש"י "אמרת' להם הוו מתונים בדין, אם בא דין לפניך פעם אחת שנים ושלש אל תאמר כבר בא דין זה לפני פעמים הרבה אלא היו נושאים ונותנים בו". "הוו מתונים בדין" מתוך אמונה בהתחדשות דברי התורה עצמם בכל יום ורגע, "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", אין תורת היום כתורת אתמול. זהו סוד ספר דברים, משנה תורה, לשנות את התורה ולמצוא בה פנים חדשות.

איכה אשא

לא התבוננן^ה, הבהמה נמשכת בלא דעת אחרי הרועה, וכך ישראל ביציאת מצרים נמשכו אחרי ה' כבהמה, "משכני אחריך נרוצה", במדרגה עליונה שלמעלה מההשגה, ובקריאת פרשה זו מתעוררת בנו ההשתוקקות ללכת בדרכי אבותינו הראשונים שנמשכו אחרי ה', "לכתך אחרי במדבר"^א.

דרגת משה עצמו היא חכמה, בטול ("ונחנו מה"), זו דרגת אדם (= מה). ואילו בני ישראל צריכים לנהוג כבהמה הנמשכת אחרי הנהגת האדם, משה המנהיג – זו דרגת השפלות, מדת דוד מלך ישראל ("והייתי שפל בעיני^ב"), מדת המלכות (בה מאיר שם בן שעולה בהמה), שאמר "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך"^ט. אך כאשר ישראל, הבהמה, נמשכים אחרי דעת משה, האדם, אזי הם עולים ונעשים בדרגת אדם, "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם" (כאשר הבטול מאיר בתוך השפלות)! "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב" ללכת אחריהם כבהמה ולהיות אדם כמותם.

על הפסוק "ישראל לא ידע עמי לא התבוננן"

בפרשת דברים, הנקראת לעולם ב'שבת חזון', קוראים "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם"^א, ובמדרש "משה ראה את ישראל בכבודם ושלותם ואמר 'איכה אשא לבדי טרחכם', ישעיה ראה אותם בפחזותם ואמר 'איכה היתה לזונה' [בהפטרת 'חזון']"^ב, ירמיה ראה אותם בניוולם ואמר 'איכה ישבה בדד'^ג. שלשת שלבי ההתדרדרות הם כנגד העולמות התחתונים בי"ע: "איכה אשא לבדי" בבריאה; "איכה היתה לזונה" ביצירה; "איכה ישבה בדד" בעשיה, "אף עשיתיו", "אף" הפסיק הענין ב"חרון אף של מקום" – חורבן וגלות גמורים. לעומת זאת ב"איכה היתה לזונה" אין עדיין גלות אלא זנות, הפסקת הקשר בין ירושלים של מעלה לירושלים של מטה.

השפת אמת מבאר^ד שכל המכשולות התחילו ממה שישראל "לא נמשכו אחר מדרגת משה רבינו ע"ה". ישעיהו הנביא אמר (בהפטרות חזון) "ידע שור קנהו... ישראל לא ידע עמי

נערך מרשימת הרב ע"י יוסף פלא. י' אייר תש"פ.

א דברים א, יב.

ב ישעיה א, כב.

ג איכה רבה א, א. ורמזים: איכה איכה איכה בהכאה פרטית (א פעמים א פעמים א וכו') 6 פעמים 39, טל, הוי' אחד, ברבוע = 26 (הוי') פעמים 351 (26 במשולש) = 13 פעמים שבת! איכה אשא לבדי איכה היתה לזונה איכה ישבה בדד = 1301 = 26 בהשראה!

ד דברים שנת תרס"ד.

ה ישעיה א, ג.

ו שיר השירים א, ד.

ז ירמיה ב, ב.

ח שמואל ב, ו, כב.

ט תהלים עג, כב.

י יחזקאל לד, לא.

The musical score is written in 4/4 time and consists of four staves. The first staff shows the beginning of the melody. The second staff starts at measure 6 and includes two endings, labeled '1' and '2'. The third staff starts at measure 10 and continues the melody. The fourth staff starts at measure 15 and also includes two endings, labeled '1' and '2'. The key signature has two flats (B-flat and E-flat).

אין דעת אין בינה¹.
 ההמשכות אחרי ה' כבהמה היא "להיות
 נמשך אחריו ולשכוח כל עולם הזה" (לשון
 השפ"א)! כל "ימי שנותינו בהם [לשון בהמה]
 שבעים שנה"² להמשך בהתלהבות אחרי ה'
 ולשכוח מכל ענין העולם הזה. כך יש לפרש
 "משיח בא בהיסח הדעת"³ – לא היסח הדעת
 ממשיח אלא הסח הדעת מהעולם הזה מתוך
 התלהבות של משיכה אחר השם יתברך.

מבואר "ישראל לא ידע לשעבר ועמי לא התבונן
 לעתיד לבא"⁴ (כמו "זכור ימות עולם, לעבה, בינו
 שנות דור ודור" לעתיד⁵), ומבאר השפת אמת
 "כי הקב"ה אצלו עבר ועתיד שוה, ויכולין בני
 ישראל להרגיש מן העבר והעתיד ע"י שנמשכין
 אחריו כבהמה". "ישראל לא ידע" היינו דעת,
 ידיעת המציאות של העבר, "עמי לא התבונן"
 היינו בינה, בחינת לעתיד לבוא, וצריך לחבר את
 העבר והעתיד בסוד "אם אין בינה אין דעת אם

1 ג' אבות ג, יז.
 2 יד' תהלים צ, י.
 3 טו' סנהדרין צז, א.

4 יא' ילקוט שמעוני האזינו תתקמא.
 5 יב' דברים לב, ז' ורש"י.

מעין גנים

נקודה חסידיית | פרשת דברים

דברים חמים

ש"השלישי המדבר" הוא עצמותו יתברך, למעלה משם הוי'. אבל חומש דברים לא נאמר בלשון שלישי המדבר, אלא משה מדבר "מפי עצמו" – ואעפ"כ הכל גילוי של העצמות, הכל הוא ה'.

אש תחת אש

את פרשת דברים קוראים תמיד בתחלת חדש מנחם-אב, ב'שבת חזון' שלפני תשעה באב. תשעה באב הוא נקודת השפל של השנה כולה, בו אירעו חטא המרגלים וחורבן הבית (ועוד הרבה דברים לא טובים), אבל מתוך השפל אנחנו מתחילים להתרומם. לכן אומרים חז"ל שבעיצומו של יום תשעה באב נולד מלך המשיח¹, מתחילה התגלות מלך המשיח (בעזרת ה' השנה, **תשעה באב = תשפ**).

חורבן הבית קשור ליסוד האש, "באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה" (נוסח תפלת 'נחם' בתשעה באב). המזל של חדש אב הוא אריה. כל מזל קשור ליסוד אחר, ומזל אריה הוא מזל של יסוד האש' (כמו שאש המזובח היתה "רבוזה כארי"², **אש** נוטריקון **אריה-ליש**³). בחדש אב

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל... זו הפתיחה של חומש דברים, הנקרא גם "משנה תורה", ונקרא 'דברים' על שם הדבור של משה.

שכינה מדברת מתוך גרונו

הסגנון של חומש דברים שונה מארבעת החומשים הקודמים: עד כאן הכל נאמר בלשון סיפור בגוף שלישי, כמו "וידבר ה' אל משה לאמר", ואילו בחומש דברים משה מדבר בעד עצמו, בגוף ראשון, "משה מפי עצמו אמר"⁴, ואף על פי כן זהו חלק בלתי נפרד של חמשה חומשי תורת ה' יתברך!

חז"ל מפרשים את התופעה הזו בביטוי "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה"⁵. הדבר מודגש בהרבה פסוקים כמו "ונתתי מטר ארצכם... ונתתי עשב"⁶ – שמשה אומר ובעצם ה' אומר. משה הוא שפותח את הפה אבל השכינה מדברת מתוך הגרון שלו. זהו הדבר המיוחד והמופלא המאפיין את חומש דברים מההתחלה.

[כל התורה כתובה "כשלישי המדבר"⁷, "וידבר ה' אל משה לאמר", כאילו מישוהו אחר מספר על ה' שאומר למשה. ומבואר בחסידות

ה איכה רבה א, נא.
1 חדשי השנה מניסן מקבילים לארבעת היסודות לפי הסדר, אש עפר רוח מים וחוזר חלילה. כך יוצא ש'חדשי האש' הם ניסן אב כסלו המצטרפים ליטוב בריבוע, ברא אלהים.

2 יומא כא, ב.

3 אריה ליש = נהר אש ("נהר די נור"). אש ר"ת אריה שחל שחץ (מתוך שבעת שמות האריה).

ערוך מהקלטת שידור ט' תמוז תשע"א.

א מגילה לא, ב.

ב ע"פ זח"ג ז, א; רלב, א; רסה, א.

ג דברים יא, יד"ט.

ד הקדמת הרמב"ן לפירוש התורה.

ולבסוף "דברתי בלשוני". והנה ראשי התבות של שלשת חלקי הפסוק הם **חבד**, חכמה **בינה** דעת: וכך "בהגיגי" מקביל לבינה, יסוד האש בגרון. האותיות הגרוניות הן **אחהע**, בגימטריא **פד**, מספר הקשור לתיקון הברית (סוד **פדיון** הבן). והנה **פד** עולה ארבע פעמים **איה**, כוונה המובאת בכתבי האריז"ל בקשר לתיקון הברית (צמים **פד** תעניות ומכוונים **ד** פעמים **איה**), ומכאן שהערך הממוצע של **א-ח-ה-ע** הוא שם **איה** השייך לבינה. והנה, אם נצרף את המלה אש, אזי **אש** ועוד **פד** = **שכינה**. היחוד של האש עם האותיות הגרוניות הוא גילוי "**שכינה** מדברת מתוך גרונו של משה", "משה זכה לבינה", שכינתא עילאה.

להיות יהודים חמים, לדבר דיבורים חמים

בתחילת חומש דברים, בשבת חזון לפני חורבן הבית באש – צריכים להתחבר לאמא, מקור האש של הקדושה, דבר ה', "כה דברי כאש". ולמעשה, בצורה פשוטה: כשמה רבינו דבר עם בני ישראל, וכך כל צדיק אמיתי, "ועמך כלם צדיקים", כשכל אחד מדבר עם השני – צריך לדבר דיבורים חמים. כשמעבירים שיעור תורה, כאשר נדברים בדברי תורה ורוצים לחזק אחד את השני, "אז נדברו יראי הוי' איש אל רעהו"^{טז} – צריכים לדבר דבורים חמים, "כה דברי כאש".

כל חומש דברים הוא חומש של תשובה, קוראים אותו בתקופה שלפני הימים הנוראים, ימי התשובה (ויש בו הרבה פסוקים של תשובה, כמו 'פרשת התשובה' בפרשת נצבים). כשרוצים להתחזק ולחזק לעשות תשובה, צריך שהדברים דבורים יהיו חמים. התשובה שייכת לבינה-אמא, יסוד האש כנ"ל – תשובה אמיתית היא 'חמה' (אין תשובה קרה), ומה **שמיח** (אותיות **יש חם**) בא להחזיר את הצדיקים בתשובה היינו

מתחיל "שלהי דקייטא", סוף הקיץ שחם יותר מהקיץ^{טז}, אש בגשמיות. זהו חדש של אש. והנה האש קשורה לחומש דברים שבו "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" – כיון שהשכינה נמשלה לאש, וכן על הדבור של ה' נאמר "כה דברי כאש". הביטוי המדויק הוא "מתוך גרונו" (ולא "מפיו" וכיו"ב) – בגרון יש חמימות, אש, כמו בפסוק "נחר גרוני"^א (התחמם באש). זו אש קדש, כמו שדורשים חז"ל את המלה **קדש** – **יקוד אש**^ב. חומש דברים הוא החמישי (וממילא ראוי לשם חומש יותר מארבעת הקודמים) – **חמש** נוטריקון **חם-אש**. **חמישי** אותיות **משיחי** – המשיח הוא 'איש חם' באש קדש. החום הטוב הוא חום **החיים** (חום הוא חיים וקוד הוא מות), "חיים כלכם היום" (שנאמר בחומש דברים).

אש של בינה

יסוד האש שייך לספירת הבינה, אמא, ועל משה נאמר "משה זכה לבינה"^ג. זו "השכינה" המדברת מתוך גרונו של משה: יש שתי בחינות מדגות של שכינה, "שכינתא עילאה" ו"שכינתא תתאה" (כשם שיש שתי מדגות של כלה^ד, "כלה עילאה" ו"כלה תתאה"), שכינתא עילאה היא בינה-אמא, והיא יסוד האש. כאמור, יסוד האש מתבטא במיוחד בגרון, וכן מבואר שהגרון הוא הבינה במערכת של חמשת מוצאות הפה (גרון, חיך, לשון, שיניים, שפתים).

האש בדבור מתבטאת בפסוק בתהלים "חם לבי בקרבי, בהגיגי תבער אש, דברתי בלשוני"^{טז} – החמימות באה מהלב (**הבל-ילהב-הלב**), הופכת לאש בוערת "בהגיגי" דיינו בגרון,

ט יומא כט, א.

י ירמיה כג, כט. דברי = אריה. כה דברי = אמר ר"ת אש מים חוח (שבכל אמירה מתוך הגרון).

יא תהלים סט, ד.

יב לפי קידושין נו, ב.

יג ראה ר"ה כא, ב; זח"ב קטו, א (ובנצוצי זהר שם).

יד לקו"ת שה"ש מאמר הראשון.

טו תהלים טל, ד.

טז מלאכי ג, טז.

כאשר יוצאים דבורים חמים כאלה, אלו "דברים היוצאים מן הלב [שאו ודאי] נכנסים אל הלב"^ט, מהלב של המדבר ללב של השומע, ושם "פועלים את פעולתם"^כ. חזקה על דברים כאלה שיפעלו את פעולתם, לחזק את הזולת ותוך כדי כך גם להתחזק בעצמי. זוהי אש קדש של חומש דברים.

יהי רצון שזוכה לאש קדש, לשכינה המדברת מתוך הגרון של משה רבינו, וכל יהודי יש לו ניצוץ של משה רבינו (כמו שכתוב בספר התניא^{כא}). שזוכה לגילוי השכינה בתוך גרונו ושזוכה לחמם אחד את השני בחום של קדש.

י (יט) - הבדלה; "קל שפר חזק מאד" (שמות יט, טז) - המתקה. והנה משה = חזק חזק חזק ("חזק חזק ונתחזק" בסיום החומש), ויש לומר שאלו שלשה "חזק מאד" אלו (בסיום חומש), כאשר מאד = מה דמשה ("ונחנו מה"). אותיות משה הן מים, אש, הבל (מ"ם היא אות המים בספר יצירה, ומשה בא מן המים, "מן המים משתיהו". ש"ן היא אות-האש בס"י, משה עולה למקום האש בהר סיני. ה"א היא הבל, "אתא קלילא", והנה מים אש הבל = משה חמלה = משה יהודי חם (כנ"ל בהערה לעיל)!

יט - הובא בכ"ד כמאמר חז"ל. ראה ספר הישר לר"ת שער יג; שירת ישראל לראב"ע עמ' קנו.

כ - הספת החסידות.

כא פמ"ב.

להפוך אותם מ'צדיקים קרים' ל'צדיקים חמים'. מורנו הבעל שם טוב, מחולל החסידות, היה בעד חום (איש 'משיחי' עם חום-אש כנ"ל). מסופר שהוא היה שם את ידו הקדושה על הלב של הילד שהיה מוליך ל'חדר' והיה מברך אותו "תהיה יהודי חם" (במקור באידיש "זאלסט זיין א ווארמע איד") - צריך להיות יהודי חם^כ, והחום מתחיל בלב. זהו הפסוק שהוזכר קודם: "חם לבי בקרבי", החום מתחיל מהלב, משם מגיע לגרון והופך להיות אש, "בהגיגי תבער אש" וכך "דברתי בלשוני" דבורים חמים. הבעל שם טוב עצמו הוא יהודי חם ומחמם, וכן משה רבינו האומר את ספר דברים, והרמז: משה = אש להט, "משרתיו אש להט" (משה הוא משרת ה' כמלאך השרת)^{כב}.

יז - יהודי חם = חמלה. חמלה היינו רחמים, שניהם מהשער אש-אש-נכמרו רחמיו" (בראשית מג, ל) פירש רש"י נתחממו. הסימן הראשון של יהודים הוא היותם רחמנים (יבמות עט, א), יהודי חם ומרחם. גם השרש נחם הוא מהשער חם, נחמה חמה ומרחמת.

יח - חם ראשי תבות "חזק מאד" (ושאר האותיות = יבק). יש בתנ"ך שלשה "חזק מאד": "ויהי חלו חזק מאד" (מלכים יז, יז) - הכנעה; "רוח ים חזק מאד" (שמות

איני יודע

"הַדְּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרְבוּ אֵלַי וְשִׁמְעֵתִיו" ומפרש רש"י "על דבר זה נסתלק ממנו משפט בנות צלפחד". אמנם משה רבינו היה "עניו מכל האדם" אך היתה לו "שמינית שבשמינית" של גבהות הנצרכת לתלמיד חכם בעולם הזה, ולכן אמר בבטחון "תקריבון אלי ושמעתי". אבל המשפט של בנות צלפחד שייך לשער הנו"ן שאותו לא השיג משה בחייו. כדי להגיע לשער הנו"ן צריך לוותר גם על ה"שמינית שבשמינית" ולומר "איני יודע" - זאת השיג משה כשהקריב את משפט בנות צלפחד לפני ה' ואז זכה לקבל גם את חידוש התורה המשיחי.

פרקי אבות

פרק ג

נח ונקי

משנה ט הוא הָיָה אוֹמֵר, כֹּל נְשָׂרָנָךְ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הַיְמָנָה, רוּחַ הַמְּקוֹם נוֹחָה הַיְמָנָה. וְכֹל נְשָׂאֵין רוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הַיְמָנָה, אֵין רוּחַ הַמְּקוֹם נוֹחָה הַיְמָנָה.

רבי חנינא בן דוסא מלמד שרוח הבריות היא המדד לרוח המקום, "כל מי שאהוב למטה בידוע שהוא אהוב למעלה" (פירוש רש"י ורע"ב). מסופר^א שפעם יצא הבעש"ט מחדרו ואמר לחבורה הקדושה של תלמידיו את המשנה הזו בלי להוסיף דבר. התלמידים התפעלו, הדבר חדר לעומק נשמתם ועורר בהם 'הזזה עצמית' (כיון שהצדיק אומר את הדברים בצורה מאירה והדברים נקלטים עמוק בלב השומעים). מכאן עולה שהעיקר הוא העבודה "בין אדם לחברו", מזה צריך להתחיל: דאג שרוח הבריות תהיה נוחה ממך ואז ודאי שרוח המקום תהיה נוחה ממך. זהו הסוד של נח, "אלה תולדות נח נח" – נח לבריות וממילא נח למקום, "נייחא דרוחא לעילא ונייחא דרוחא לתתא"^ב; "איש צדיק תמים", צדיק עם הבריות ("צדק צדק תרדוף") ותמים עם ה' ("תמים תהיה עם ה' אלהיך"). לעומת זאת, מהפסוק "והייתם נקיים מה' ומישראל"^ג לומדים שקודם כל יש להיות נקי

מה' ואחר כך מהבריות, ואם לא ניתן להיות נקי בעיני כולם יש להעדיף את הנקיות מה'^ד! למשל, כתוב בגמרא^ה שרב שכל בני עירו אוהבים אותו סימן שאינו מוכיח אותם כראוי... כמובן, הרב לא מעוניין שישנאו אותו, אבל כיון שהוא דואג קודם כל ל'נקיות' כלפי שמיא ממילא הוא לא אהוב בעיני הבריות. דוגמא נוספת: "כך היו נקי" הדעת שבירושלים עושים: לא היו חותמים על השטר אלא אם כן יודעין מי חותם עמהם, ולא היו יושבים בדין אלא אם כן יודעין מי יושב עמהם, ולא היו נכנסים בסעודה אלא אם כן יודעים מי מסב עמהם"^ו – זו נקיות מופלגת, הנזהרת מכל 'לכלוך' וממילא יש בה צד של ריחוק מסוים מהבריות. אם כן, יש להיות נח לבריות ואחר כך למקום, להיות נקי למקום ואחר כך לבריות! איך ניישב שני הכיוונים?

להיות נח זו עבודה בקו ימין, בדרך החסד היורד מלמעלה למטה. החסד הוא בתנועה של השפעה לעולם, "ימין מקרבת", ולכן המבט העיקרי הוא על הבריות, להיות נח לבריות וממילא גם נח למקום. כן הדבר לגבי מצות האהבה בקו ימין: אהבת ישראל גדולה מאהבת ה', כדברי אדמו"ר הזקן, כי משמעותה "לאהוב את מה שהאהוב אוהב"^ז. כלומר, שלמות אהבת ה' היא כשהיא מתבטאת דוקא כלפי הבריות. לעומת זאת, להיות נקי זו עבודה בקו שמאל, בדרך הגבורה והיראה, "שמאל דוחה". הנקיות היא תנועה של הסתלקות, כמו "נקיי הדעת שבירושלים", לעומת עבודת 'נח' שהיא בקו של קירוב הדעת^ח.

המשך בעמ' 35 <<

ד ראה מי השילוח וישב ד"ה 'ויהי ער'.

ה כתובות

ו סנהדרין כג, א, בשינוי קל.

ז לוח' היום יום' כ"ח ניסן.

ח וראה שערי אהבה ורצון מאמר "פירצוף הדעת",

א ראה שיחת שמח"ת ה'תש"ה (נדפסה בסה"מ תש"ט עמ' 79).

ב עפ"י בראשית רבה ל, ה; זהר ח"א נח, ב.

ג במדבר לב, כב.

הסיפור החסידי

החווה מלובלין | לדחוק את הקץ

רבי יעקב יצחק הלוי הורוויץ, שכונה 'החווה' בשל ראייתו הפלאית למרחקים בזמן ובמקום, נולד בשנת תק"ה בפולין. היה תלמידם של ר' שמעלקע מניקלשבורג והמגיד ממעזריטש, ואחרי הסתלקותם הפך לתלמידו המובהק של ר' אלימלך מליז'ענסק. הוא התיישב בעיר הגדולה לובלין והקים בה את חצרו, שהמונים נהרו אליה. החווה שלח את בכירי תלמידיו להפיץ את תורת החסידות בכל רחבי פולין וגליציה, וביניהם "היהודי הקדוש" מפשיסחא, רבי אורי "השרף" מסטרליסק, רבי נפתלי מרופשיץ ועוד רבים. החווה עסק רבות בקירוב הגאולה וביאת משיח צדקנו, וסיפור מופלא על כך מובא בפנים. נסתלק בתשעה באב תקע"ה, ומנוחתו כבוד בעיר לובלין.

"אם יהיה חג שמחת תורה טוב, אזי יהיה גם תשעה באב טוב". אחר ההקפות ציווה הרבי לחסידים שיישארו בחדר הגדול, בעוד הוא יפרוש אל חדרו הפרטי ועליהם לשמרו היטב. ואולם, החסידים נעשו כחירשים, ולא שמעו מה שאמר להם. אז פנה הרבי אל אשתו, וביקש ממנה שתשגיח עליו בלילה הזה. אולם "אם ה' לא ישמר עיר – שָׁוָא שְׁקֵד שׁוֹמְרִי". כבר בערב חג הסוכות נפטר המגיד מקוֹז'ניץ, ובבית בעל המאור ושמש, בליל שמחת תורה, הוטחה אבן בחלון וניפצה את הזכוכית. מיד אמר ר' קלונימוס: "מי יודע מה קורה כעת בלובלין...". ופרץ בבכי. גם בביתו של ר' נפתלי מרופשיץ אירע דבר נורא. תוך כדי הריקודים והשמחה בבית המדרש אחזה אש בביתו, בעוד ר' נפתלי עומד ושר שירות ותשבחות ומכוון כוונות על פי הסוד. בני ביתו ברחו מן האש, ומשרתת אחת שלא הצליחה לברוח מתה באותה שרפה. בינתיים, בלובלין, פרש החווה אל חדרו הפרטי שבקומה השנייה. על החלון שבחדרו עמדו בקבוקים ריקים, שמהם שתו החסידים מעד לרגל החג. לפתע שמעה בילה, אשתו של החווה, קול ילד בוכה בפתח ביתה. יצאה

בימי מלחמת נפוליאון בצבא הצאר ברוסיה, גברה מאוד הציפייה לביאת המשיח. וכשהובס צבאו של נפוליאון בשנת תקע"ד, האמינו רבים שהגיע זמן הגאולה. גם החווה מלובלין, שהציפייה לגאולה בערה בו מאז ומתמיד, סבור היה שכעת הוא הזמן המתאים לכך [ובפרט שכמה שנים קודם לכן, בשנת תק"ע, כשנפטר רבי לוי יצחק מברדיטשוב, הוא הבטיח כי לא ינוח ולא ישקוט בעולם העליון עד שיביא את הגאולה]. כמה שותפים הצטרפו אל החווה כדי לסייע לו. ביניהם היו תלמידיו: "היהודי הקדוש", ר' קלונימוס בעל ה"מאור ושמש" ור' נפתלי מברזאן. אליהם נוסף שותף חשוב – המגיד מקוֹז'ניץ. היהודי הקדוש ייפטר מהעולם ויסייע מלמעלה, ושאר הצדיקים יתאמצו בתפילה מלמטה. עת רצון לכך, מצאו הצדיקים בליל שמחת תורה של שנת תקע"ה. יום זה, שיחול לאחר כפרת העוונות בימים הנוראים, יהיה מתאים לשמחה שבביאת הגאולה. בליל שמחת תורה אמר הרבי לחסידיו:

מתנגדיו כי מותו קרב ומיהרו לשתות יין ולשמוח. כששמע על כך החווה אמר: "כשאצא מן העולם, אלו לא ישתו אפילו מים". וכך אכן היה, כעשרה חודשים מאוחר יותר נפטר החווה, בעיצומו של צום תשעה באב.

רבים מנסים להבין עד היום מה קרה בעצם, באותו קרב שמימי של שמחת תורה. על כל פנים, העיקר ברור, ומאכזב: החווה מסר את נפשו על מנת להביא את המשיח – ונכשל. הוא אינו הראשון שנפל במאבק הזה, אך השקיע את כל כלו עד כדי מסירות נפש ממש. מסירות שכזו באה מהיחידה שבנפש, המסוגלת להיאחז בעיקר היחיד תוך נטישה של כל שאר העולם. גם בדור האחרון התרחש מאורע דומה אצל הרבי מליובאוויטש, כאשר בעצומן של ההקפות בשמיני עצרת תשל"ח, לקה הרבי בלבו באופן חמור. כמו החווה כאן בסיפור, היה הרבי כל ימיו בעיצומו של ה"מרוץ למשיח", שרק הלך והתעצם עם השנים, עד לשיא בשנות הנו"נים, אז לקה הרבי בסטרוק פעמיים, ממש על דרך הנפילה של החווה בשעתו.

לאורך כל ההיסטוריה מתנהל המאבק, וגם דוד מלכא משיחא התבטא כי "כל משבריך וגליך עלי עברו". אך לבסוף יוכתר המאבק בניצחון, והגל יהפוך להתגלות בגאולה השלמה. יתרה מזו: בכדי שייולד צדיק חדש, נצרכת לעיתים מסירות נפש מצד צדיק החי בעולם. כאשר החווה נפטר בתשעה באב, דווקא בכך פעל בחינה של ירידת נשמת משיח, הנולד, כידוע, בתשעה באב.

הרבנית מן החדר, והלכה לפתוח את הדלת, אולם כשפתחה לא ראתה בחוץ נפש חיה. מיד שבה אל חדרו של בעלה, אך בשובה ראתה כי הרבי איננו ומישהו חטף אותו דרך החלון. לא היה באפשר שהחווה טיפס על החלון, כיוון שהיה גבוה מאד, וגם הבקבוקים הריקים עוד היו מונחים על אדן החלון הפתוח. נוסף לכך, כחמש עשרה שנה התגורר החווה בחדר זה, ומעולם אפילו לא הביט החוצה מבעד לחלון. אחר כך סיפר החווה כי פסק דין יצא כנגדו מן השמים על שניסה לדחוק ולקרב את הגאולה. כוחות עליונים הפילו אותו מן החלון כדי להמיתו, אולם המגיד מקוז'ניץ מיהר ובא מן העולם העליון, ופרס את כנף בגדו וכך ריכך את הנפילה. למעשה, כך נודע לחווה באותו הרגע על מותו של המגיד מקוז'ניץ. ואמר אחר כך, כילו ידע שהמגיד הסתלק לא היה מנסה לפעול כלל. לאחר הנפילה חיפשו החסידים את החווה במשך מספר שעות ולא מצאוהו. לבסוף, אחד התלמידים שחיפש במרחק של כמה עשרות צעדים מן הבית שמע קול אנחה. כששאל התלמיד: "מי כאן?" שמע את קולו של החווה: "יעקב יצחק בן מייטל". מיד החלה מהומה, והתלמידים נאספו כדי לשאת את רבם הפצוע אל הבית. בעודם נושאים אותו בזהירות, שמע התלמיד, שזכה לאחוז בראשו של החווה, והנה שפתיו של הרבי לוחשות את תפילת "תיקון חצות" שנהג לומר תמיד באותה השעה בדיוק, באחת עשרה בלילה. בגלל פצעיו הקשים של הרבי בטוחים היו

המשך מעמ' 33 <<

החסד והקירוב התכלל במדת יצחק איש הגבורה והנקיות. והנה נח ועוד נקי = ריח, זו התכלית שמעלה "ריח ניחוח לה".

צריך לאחוז בשני הקוים גם יחד, נח בקו ימין ונקי בקו שמאל, והתכלית היא להגיע להתכללות ביניהם, בסוד עקדת יצחק כאשר אברהם איש

תהליך ההחלטה בנפש וסוד החשמל".

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

טיפול פסיכולוגי

לפני מספר שנים אבא שלי נפטר, שנים אלה היו לא פשוטות עבורי. הרגשתי שאני צריכה להבין קצת מה קרא איתי כל השנים ולעבוד ולתקן בנפש פנימה, לכן לאחרונה התחלתי ללכת לטיפול אצל פסיכולוגית יראת שמים. באופן כללי, הטיפול טוב ומאיר לי הרבה פינות בנפש אליהן לא הייתי מודעת, אך לעתים קרובות אני מרגישה שהטיפול גם גורם להצפה של המון כאב וקושי שמפריע לי לתפקד, במיוחד בטיפול ובקשר עם הילדים. אודה לברכת ועצת הרב.

מענה:

ברכה לאיזון מלא בנפש ושמחת חיים. כל טיפול מהסוג הזה צריך

שיש לי יותר מה לתת. לפני מספר שבועות קבלתי הצעה לעבודה במכללה מסויימת בפיתוח קורסים מתוקשבים לקהילות בתפוצות [בנושאי יהדות והיסטוריה]. התפקיד הוא ממש מה שרציתי, אך מצד שני תנאי ההעסקה שלי כיום טובים יותר, ולמרות נטיית הלב שלי אני תוהה אולי הצד הכלכלי עדיף. אודה לעצת הרב.

מענה:

כלל גדול קבלתי מהרבי – צריך ללכת על "מה שרוצה באמת". זה יהיה טוב מאד אם תוכלי להכניס לקורסים נקודות השקפות של חסידות ופנימיות התורה כו'. בהצלחה רבה מתוך בריאות איתנה נחת מכל בני המשפחה ופרנסה ברווח!

להיות מוגבל בזמן. עליך לעבוד עם המטפלת להבין יותר טוב את עצמך ואיך מתמודדים עם קשיים, ולאחר סך פגישות קצוב, לצאת לדרך בכחות עצמך. כמובן שתמיד אפשר לחזור ולהתייעץ, אך לא במסגרת של טיפול קבוע. שהשי"ת יברך אתכם באושר ונחת מעצמכם ומכל הילדים כן ירבו!

נטיית הלב בבחירת עבודה

ב־10 שנים האחרונות אני עובדת במשרד החינוך במספר תפקידי חינוך והדרכה, ובשנים האחרונות שאפתי מאוד למצוא משרה אחרת, שיותר תתאים לנטיית הלב שלי ולתחום בו אני מרגישה

מתקרבים יחד

"וּתְקַרְבֵּן אֵלַי כְּלַכְּם וְתֹאמְרוּ: נִשְׁלַחָה אֲנָשִׁים לְפָנֶינוּ, מִפְּרֵשׁ רִש"י "וּתְקַרְבֵּן אֵלַי כְּלַכְּם - בַּעֲרֹבוּאֵי... ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים". והנה קודם נאמר "והדבר אשר יקשה מכם תְּקַרְבֵּן אֵלַי ושמעתי": ב"תְּקַרְבֵּן" שאמר משה הוא 'הזמין' את "וּתְקַרְבֵּן אֵלַי כְּלַכְּם". בחטא המרגלים, התקרבו ישראל בערבוביה שלילית. אבל יש ערבוביה טובה, כמו כאשר מצטופפים כולם בשמחה בחצר הצדיק "ולא ניכר שוע לפני דל". כולם מתקרבים לצדיק ומקריבים אליו את "הדבר הקשה" - מתי יבוא משיח?

שעשועים יום יום

פְּרוֹפֵּא פִּלְמֵחָה

פְּרָטִית, מוֹעֵד הַסְּתַלְקוֹתוֹ חָל בְּכָל שָׁנָה, בְּסִמִּיכוֹת לַיּוֹם חֲרָבֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, תְּשׁוּעָה בָּאָב. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כִּידוּעַ, נִחְרַב בְּעֶזְרוֹן שְׁנֵאת חָנָם, וְהוּא יִבְנֶה בְּעֶזְרֵת ה' בְּקִרְוֹב בְּזִכּוֹת אֲהַבַת חָנָם. סִמִּיכוֹת הַתְּאָרִיכִים מְלַמְּדֵת אוֹתָנוּ, שְׂכָדִי לְתַקֵּן אֶת סִבַּת הַחֲרָבֵן וְלְהַרְבּוֹת בְּאַהֲבַת חָנָם עֲלֵינוּ לְלַמֵּד אֶת שִׁיטָתוֹ הַמְּיַחֲדֵת שֶׁל אֲהַרֹן הַכֹּהֵן, לְלַכֵּת בְּדַרְכּוֹ וְלְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ.

דְּלֵאוֹת אֲהַרֹן פִּלְמֵחָה

מָה הֵיחָדָה דְּרָכּוֹ הַמְּיַחֲדֵת שֶׁל אֲהַרֹן הַכֹּהֵן?
 חֲזוֹ"ל מְסַפְּרִים לָנוּ עַל הַשִּׁיטָה. כְּאֲשֶׁר הִיָּה מְזוּהָה אֲהַרֹן מְרִיבָה בְּלִתֵּי פְתוּרָה בֵּין שְׁנֵי יְהוּדִים הִיָּה נִגְשׁ לְכָל אֶחָד מֵהֶם בְּנִפְרָד וּמְדַבֵּר עַל לְבוֹ. הוּא הִיָּה מְתָאֵר בְּאֲזַנָּיו עַד כִּפְמָה חֲבָרוּ מְצַטְעֵר עַל הָרִיב הַמְתַּמְשֵׁוּ, וְעַד כִּפְמָה הוּא בְּעֶצֶם מְשִׁתְּוֹקֵק כְּבָר לְסִיִּים אֶת הַמְרִיבָה וְלַחְזוֹר לְחֲבֵרוֹת בִּינֵיהֶם. "הוּא פְּשׁוּט נוֹרָא מְתַבְּיֵשׁ מִמֶּךָ",

"פִּלְמֵחָה? זֶה רָעָה!"

"נָכוֹן"

"מָה נָכוֹן? עַד כִּפְמָה לְאֵן יוֹצֵץ – מֵרָעָה אֲמַרְס"

"אֲמַרְנוּ, אָבֵה אֵן עַד לְמַלְאֲכֵי פִּשְׁוֹ... אִלְמֵרִס"

לְרָעָה הוּא עַד מֵוֹ דֵּל פְּרוֹפֵּא!"

בְּשָׁבוּעַ שְׁחָלָף, בְּיוֹם רֵאשׁ חֲדָשׁ מִנְחָם-אָב, חָלָה הַלּוֹלֵת אֲהַרֹן הַכֹּהֵן. אַתֶּם יוֹדְעִים מָה מִיחָד בְּיוֹם זֶה? אֶת תְּאָרִיכֵי הַהַסְּתַלְקוֹת שֶׁל כָּל שְׂאֵר הַצְּדִיקִים אָנוּ יוֹדְעִים בְּעִקְפִּיּוֹ, כִּי בַתּוֹרָה רַק נֶאֱמַר שֶׁהֵם הַסְּתַלְקוֹ. אֲצֵל אֲהַרֹן הַכֹּהֵן הַדְּבָר שׁוֹנֶה. הוּא הֵיחָד שְׁבַמְאֲרַע הַהַסְּתַלְקוֹת שֶׁלוֹ מְצֵן בַּתּוֹרָה בְּמִפְרָשׁ הַתְּאָרִיךְ בְּשָׁנָה – "בַּחֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי [חֲדָשׁ אָב, הַחֲמִישִׁי מִנִּיסוֹן] בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ".

הַתְּכוּנָה הַבּוֹלְטָת בְּיוֹתֵר אֲצֵל אֲהַרֹן הַכֹּהֵן הִיא כְּמוֹבֵן אֲהַבַת הַשְּׁלוֹם שֶׁלוֹ. "הֵלֵל אוֹמֵר: הֵנּוּ מִתְּלִמִּידָיו שֶׁל אֲהַרֹן – אוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקַרְבֵּן לַתּוֹרָה". בְּהַשְׁגָּחָה

שֶׁהַשָּׂקֵר לָבֹן וְשָׂקוּף...
 בְּכֻלָּל, לְשָׂקֵר אִין רְגִלִים. אָדָם שְׂאִינוּ
 דּוֹבֵר אֵמֶת מְסַגֵּל לְהַבְטִיחַ הַבְּטוּחֹת
 אָבֵל בְּכֻלָּל לֹא מְרַגֵּשׁ חוֹבָה לְקַיֵּם
 אוֹתוֹ, וְאֵלּוּ הָאֵמֶת מְצַטְיֶנֶת בְּעִקְבֵיאוֹת.
 אִם אִמְרָתִי מְשֵׂהוּ – אֶעֱמַד אַחֲרֵי
 הַדְּבָרִים עַד שְׂאֵקִים אוֹתָם בְּמִלּוֹאֵם.
 זֹה הַסִּבָּה שֶׁהַמְּלָאָה אֵמֶת מִתְחִילָה
 בְּאוֹת הָרֵאשׁוֹנָה [א] וּמְסַתֵּימֶת בְּאוֹת
 הָאֲחֵרוֹנָה [ת]. כְּלוּמָה, הָאֵמֶת תָּמִיד
 רְצוּפָה מִתְחִילָה וְעַד סוֹף, מֵאֲלָף וְעַד תַּיִן.
 וְאֵלּוּ הַשָּׂקֵר? אוֹתֵיאוֹת הַמְּלָאָה (גַּם הָאוֹת
 שׁ, כְּפִי שֶׁהִיא נִכְתָּבַת בְּכֻתָּב סֵת”ם)
 עוֹמְדוֹת עַד חוּדָן וּבְכָל רֶגַע נוֹטוֹת לְפָל.
 כָּל זֶה מְגַבֵּיר אֶת הַשְּׂאֵלָה שֶׁשְּׂאֵלָנוּ:
 כִּיצַד יִתְּכֹן שְׂפָאֲשֵׁר בְּאִים לְהִשְׁכִּין
 שְׁלוֹם, בְּשִׁלְמוֹת, מִתֵּר לְעַקֵּם אֶת הָאֵמֶת
 וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשָׂקֵר?

דְּבַלְתַּמְלֵא כֶסֶס פִּאֹת

אֶת הַשְּׂאֵלָה הַזֹּאת שׂוֹאֵל הַבַּעַל שֵׁם
 טוֹב הַקְּדוֹשׁ, וְכִדִּי לַעֲנוֹת עָלֶיהָ הוּא
 מְשַׁתְּמֵשׁ בְּמִשְׁלַל וּדְאִי שְׂמֵעֶתֶם, כִּי
 בְּיָמִים אֵלּוּ מִתְקַיֵּם בְּרַחֲבֵי הָעוֹלָם
 מְרוֹץ רְצִינֵי בֵּין הַמְּדִינּוֹת וְתַחֲרוֹת
 חֹזְקָה מִי יִצְלִיחַ לְמַצֵּא רֵאשׁוֹן אֶת
 הַחֲסוֹן לְגִיף הַקּוֹרוֹנָה. לְשֵׁם כֶּךָ יוֹשְׁבִים
 טוֹבֵי הַמְּמַחִים בְּמַעֲבְדוֹת הַמְּשַׁכְּלָלוֹת
 בְּעוֹלָם, וּבְמִרְץ רַב עוֹרְכִים מְחַקְרִים
 נִרְחָבִים וְנוֹסוּיִים לְרַב. יוֹדְעִים מֵהוּ עִקְרוֹן
 הָעֲבוּדָה לְמִצִּיאַת חֲסוֹן? אוֹלֵי מוֹזֵר,
 אָבֵל בְּהַכְּנַת חֲסוֹן מְשַׁתְּמֵשִׁים בְּ... נְגִיף

הִיָּה מְנַמֵּק אַהֲרֹן אֶת הַנִּתְקַת הַמִּתְמַשֵּׁה.
 כֶּךָ הִיָּה מְרַכֵּז אַהֲרֹן אֶת לְבָבִם שֶׁל שְׂנֵי
 הַצְּדִדִים עַד שֶׁהָיוּ מְשֻׁלְּמִים וְנֹעֲשִׂים
 אוֹהָבִים גְּמוּרִים.

מָה בְּעֵצָם עָשָׂה כָּאֵן אַהֲרֹן? בְּשִׂמְיָה
 רֵאשׁוֹנָה נִרְאָה שְׂאֵהֲרֹן לֹא אָמַר אֶת
 הָאֵמֶת. לְכָל אֶחָד מֵהַצְּדִדִים הוּא מְסַפֵּר
 עֲבֻדוֹת שְׂאִין לָהֶן בְּסוֹס. הַשְּׂנֵי מְצַטְעֵר?
 לֹא בְּטוּחַ, הוּא דְּוָקָא נִרְאָה מְאוּד
 כְּעוֹס. מִתְבַּיֵּשׁ לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה? הוּא
 עֵדִין בְּאִמְצַע לְהֵאֲשִׁים אֶת הַשְּׂנֵי. "הוּא
 הַתְּחִיל...," מְכִירִים?

חַז"ל מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ מִכָּאֵן הַלְכָה:
 "מִתֵּר לְשִׁנּוֹת מִפְּנֵי הַשְּׁלוֹם". אֲדָמוֹר
 הַזֶּה אֵף הַגְּדִיל לַעֲשׂוֹת, וּבְסִפּוֹר הַשְּׁלָחוֹן
 עֲרוּף שֶׁלוֹ הוּא פּוֹסֵק, שְׂלֵא רַק מִתֵּר
 לְנֵהֵג כֶּךָ, אֶלָּא הַנְּהִיגָה זֹה הִיא בְּגֵדֵר חוֹבָה
 – "חוֹבָה לְשִׁנּוֹת מִפְּנֵי הַשְּׁלוֹם".

כִּיצַד הַדְּבָר יִתְּכֹן? פְּעַמִּים בְּכָל יוֹם
 אָנוּ מְכִרִיזִים "ה' אֶלְקֵיכֶם אֵמֶת",
 כִּי הָאֵמֶת הִיא תְּכוּנָה מְבַהֶקֶת שֶׁל
 הַקְּדוּשָׁה, וְדְבָרָיו שֶׁל ה' אֵמֶת לְאֵמֶתָה.
 "מִשֵּׁה אֵמֶת וְתוֹרָתוֹ אֵמֶת", וְלָכֵן
 הַצּוּוֵי בָּהּ הוּא "מְדַבֵּר שָׂקֵר תִּרְחֵק".
 כְּלוּמָה, לֹא רַק שְׂאָסוֹר לְשָׂקֵר בְּתַכְלִית
 הָאָסוּר, אֶלָּא שְׂעָלֵי גַם לְהַתְּרַחֵק מִכָּל
 דְּבוּר שְׂדוּמָה לְשָׂקֵר. אֲנִי מְכִיר אֲנָשִׁים
 שְׂפָאֲשֵׁר הֵם רוֹצִים לְהַשִּׁיג אִיזוֹ מְטָרָה
 הֵם 'מְעַקְמִים' אֶת הַסְּפוּר, אוֹ שְׂצוּבָעִים
 אוֹתוֹ בְּצַבָּעִים שׁוֹנִים כְּדִי שֶׁהוּא יִתְקַבֵּל.
 אִיךָ קוֹרְאִים לְכֶךָ? 'שָׂקֵר לָבֹן'. לֹא שָׂקֵר
 מְלַכְלָף וְשָׁחַד אֶלָּא כְּמַעַט הָאֵמֶת, כְּאֵלּוּ

את הכדור. חֲצֹפֶה! אַתָּה מִמֶּשׁ כּוֹעֵס עָלָיו. מְגִיעַ אֶהְרֹן, אַחֲרֵי שֶׁנִּדְרָגְעַתָּ כְּמוֹבָן, וּמִסָּפֵר לָךְ שֶׁהַחֶבֶר אֵינוֹ סוּג שֶׁל יֶלֶד רַע. אֵיךְ אוֹמְרִים? "אֵין יֶלֶד רַע, יֵשׁ יֶלֶד שָׂרֵעַ לוֹ...". אוֹלֵי הוּא יֶלֶד חֲדָשׁ שֶׁמְחַפֵּשׁ חֶבְרִים וְלֹא כָּל כֶּךָ מִצְלִיחַ? אוֹלֵי בְּדִי לְקַבֵּל תְּשׁוּמַת לֵב הוּא נוֹקֵט לַפְעָמִים בְּמַעֲשִׂים שְׂגוּרִמִּים לְהִתְרַגֵּז עָלָיו, אֲבָל זֶה מִמֶּשׁ לֹא הוּא? הַאֲמַת הִיא, שֶׁלְיֶלֶד הַזֶּה יֵשׁ לֵב זָהָב, וְעַם קִצָּת מֵאֵמֶץ תּוֹכֵל גַּם לְגַלוֹת שֶׁהוּא מְאוֹד מְעַנֵּן וּמְצַחֵיק. הַמְרִיבָה הִיא הַחֲלֻשָּׁה שְׁלוֹ, אֲבָל הַתְּכוּנֹת הַטּוֹבוֹת שְׁלוֹ – הֵן הוּא בְּעֵצְמוֹ!

יֹתֵר מִכֶּךָ, אוֹמֵר לָךְ אֶהְרֹן הַכֹּהֵן. לָמָּה אַתָּה מְתַעַקֵּשׁ לְהַמְשִׁיךְ בְּמְרִיבָה? לָמָּה לְהַעֲדִיף לְרֵאוֹת אֶת הַהִתְנַהֲגוֹת הָרַעָה שְׁלוֹ וְלֹא אֶת הַתְּכוּנֹת הַטּוֹבוֹת הַמְסֻתְרוֹת שְׁלוֹ? אַתָּה, וְרַק אַתָּה, יְכוּל לְשַׁנּוֹת אֶת הַתְּמוּנָה. אִזְ קְדִימָה, לָךְ עַל זֶה!

זֶהוּ הַשְּׁנוּי שֶׁעוֹשָׂה לָנוּ אֶהְרֹן הַכֹּהֵן וְכָל מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכּוֹ. לְשַׁנּוֹת מִפְּנֵי הַשְּׁלוֹם פְּרוּשׁוֹ לְשַׁנּוֹת אֶת כּוּוֹן הַחֲשִׁיבָה. וְאִז – גַּם סֵם הַמּוֹת שֶׁל הַשֶּׁקֶר הוֹפֵךְ לְסֵם חַיִּים שֶׁל שְׁלוֹם.

שְׁנֹזְכָה לְאַהֲבַת הַשְּׁלוֹם!
שִׁבְתָּ שְׁלוֹם וּמְבָרֵךְ! 75

עֵצְמוֹ! כְּמוֹבָן, הוּא עוֹבֵר שְׁנוּיִים רַבִּים, הַכּוֹלְלִים דְּלוּל, הַחֲלֻשָּׁה וְתוֹסֶפֶת שֶׁל מְרִיבִים אַחֲרִים, אֲבָל הַעֲקָרוֹן נִשְׂאָר: עַל מְנַת לְרַפָּא מִשְׁתַּמְּשִׁים לֹא פְּחוֹת מֵאֲשֶׁר בְּסֵם הַמְּמִית עֵצְמוֹ!

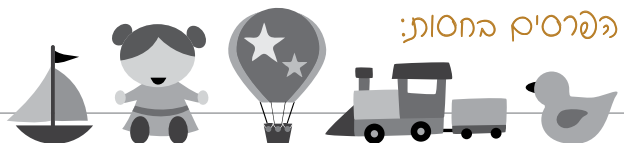
אֲלֵא מָה? בְּשִׁבִיל לְמַצֵּא אֶת הַמְּנוֹן הַנֶּכּוֹן שְׂיִגְרֵם לְתַרְוֶפָה לְרַפָּא, וְלֹא לְהַמִּית חֲלִילָה, צְרִיךְ מְמַחִיוֹת רַבָּה. לֹא אַתָּם וְלֹא אֲנִי יוֹדְעִים לַעֲשׂוֹת זֹאת, אֲלֵא רוֹפְאִים מְמַחִים, כְּאֵלוֹ שֶׁלְמָדוֹ לְעַמֵּק בְּמִשָּׁךְ שָׁנִים אֶת מְקַצְעוֹת הַרְפוּאָה וְהַכִּימְיָה וְצָבְרוּ נִסְיוֹן רַב בְּתַחֲוֹם הַזֶּה. רוֹפֵא מְמַחֵה יוֹדֵעַ לְקַחַת אֶת סֵם הַמּוֹת וְלַהֲשִׁימֵם בּוֹ לְהַכְנִית סֵם חַיִּים-מְרַפָּא. אֶהְרֹן הַכֹּהֵן, מְסַבֵּיר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, הוּא רוֹפֵא מְמַחֵה. הוּא יוֹדֵעַ לְקַחַת אֶת סֵם הַמּוֹת, אֶת הַשֶּׁקֶר, וְלַהֲשִׁימֵם בּוֹ בְּצוּרָה נְכוֹנָה. הַהֲחֻלְשָׁה וְהַדְּלוּל שֶׁהוּא עוֹבֵר הוֹפְכִים אֶת הַשֶּׁקֶר לְשְׁנוּי. אֶהְרֹן הַכֹּהֵן לֹא מְשַׁקֵּר, חֲלִילָה, אֲלֵא מְלַמֵּד אוֹתָנוּ כִּיצַד לְשַׁנּוֹת מִפְּנֵי הַשְּׁלוֹם. מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין שֶׁקֶר לְשְׁנוּי?

דְּלֵאנוֹת אֶת פְּרִיאֵל

מָה עוֹשָׂה אֶהְרֹן בְּדַבְּרוֹתָיו? הוּא מְשַׁנֵּה לָךְ אֶת הָרֵאשׁ. נִיחַח שְׂרַבְתָּ עִם הַחֶבֶר עַל כְּדוֹר. אַתָּה הַגַּעַתָּ רֵאשׁוֹן לְמַגְרֵשׁ וְהִתְחַלַּתָּ לְשַׁחֵק וּבָא הַחֶבֶר וְחֻטָּף לָךְ

צעצועי רוזנפלד

יפו 34 ירושלים | טלפקס 02-6240854

פֶּרִיסִיכַּ בַּחֲסוֹת:

תורת ארץ ישראל

מתחילה בחומש דברים – דברי התורה שאומר משה רבינו לדור שנכנס לארץ. חז"ל מלמדים שאת משנה-תורה אמר משה "מפי עצמו", לעומת ארבעת החומשים הראשונים שנאמרו "מפי הגבורה". כדי להכנס לארץ התורה צריכה 'לרדת' מדרגה – מגילוי אלקי שמאיר מלמעלה לגילוי אלקי החודר לתוך משה עצמו ומתלבש בו, נתפס גם בשכלו-שלו ובקומתו האנושית, וממנו מחלחל הלאה אל בני הדור שצריכים לעסוק במציאות העולם.

הסוד המופלא של משה רבינו הוא היכולת ללמד תורה עצמית-עצמאית, "מפי עצמו", ובכל זאת שהכל ישאר "תורת ה' תמימה" – יכולת שמשקפת בעולם את עצמות ה'. את הסוד הזה מנחיל משה רבינו, בסופו של דבר, לכל בני הדור שנכנס לארץ – זהו מקור התורה שבעל פה בכלל ותורת ארץ ישראל בפרט, "אמת מארץ תצמח", מלמטה למעלה, תורה המיוחדת לבעלי תשובה (שהיא גם התורה שיכולה להגיע בסופו של דבר לאומות העולם). בסוד הזה תלויה גם הגאולה האחרונה, כאשר משה ינחיל אותו לדור הנכנס לארץ מחדש, עד שיתקיים "ונבאו בניכם ובנותיכם" ו"כולם ידעו אותי, למגדלם ועד קטנם".

האיזון בין התורה המקובלת מדור לדור, תוך דקדוק מסוד בכל פרטיה, לנביעת יצירה תורנית-אישית מאפיין את דרך הלימוד של הרב גינזבורג שליט"א – והפעם הוא גם עומד במרכז החוברת. השיעור המרכזי השבוע – המקיף את רוב החוברת – עוסק באופן יסודי ושיטתי ביחס בין התורה המתגלה "מפי הגבורה" לתורה המתגלה "מפי עצמו". מתוך העיון בדברי המפרשים הראשונים והאחרונים והעמקה בסודות הקבלה והחסידות בנושא עולה ונחשפת מעלת התורה "מפי עצמו" שצריכה להופיע מתוך כל אחד ואחת מאתנו בדרך לגאולה.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

